

Το αρχέτυπο της Ορθοδοξίας στην πράξη - Ο Άγιος

Αρχιμ. π. Βασίλειος Γοντικάκης

Σεβασμιώτατοι, αγαπητοί αδελφοί

Το θέμα της αποψινής ομιλίας είναι «*Το αρχέτυπο της Ορθοδοξίας στην πράξη· ο Άγιος*» και ανατέθηκε σε μένα, και εγώ ίσως με πολύ θράσος το πήρα και τώρα νιώθω ότι δεν μπορώ να πω τίποτα, αλλά ελπίζουμε στην αγάπη της Υπεραγίας Θεοτόκου, όλων των Αγίων και όλων των αδελφών, των αγίων που είναι παρόντες εδώ κάτι να πούμε με τη βοήθεια του Θεού, ώστε να γίνει μια αφορμή για μια συζήτηση και για ένα καλό τέλος αυτής της βραδιάς.

Ως ιερείς και ως άνθρωποι που ζούμε μέσα στην ορθόδοξη Εκκλησία όταν ακούμε για τον Άγιο, θυμόμαστε αυθόρμητα μια ιερή στιγμή της Θείας Λειτουργίας, όταν ακριβώς πριν από τη Θεία Μετάληψη ο ιερεύς λέει: «*Τα άγια τοις αγίοις*». Και τότε τα χάνει κανείς, και νιώθει ότι δεν είναι κανείς Άγιος, γι' αυτό ο λαός απαντά με το στόμα των ψαλτάδων: «*Εις άγιος, εις Κύριος Ιησούς Χριστός εις δόξαν Θεού Πατρός Αμήν*». Και ακριβώς επειδή υπάρχει αυτός ο εις Άγιος, ο εις Κύριος, γι' αυτό ελπίζουμε και γι' αυτό μπορούμε να σταθούμε στα πόδια μας. Και βλέπουμε ότι από τον Ένα Άγιο προέρχεται κάθε αγιότης και κάθε καλοσύνη και αυτός ο Άγιος είναι ο Ιησούς Χριστός, είναι ο Υιός του Θεού· αυτός ο Άγιος είναι ο Θεός.

Μέσα στην Εκκλησία μας την ορθόδοξη, τη μία, την αγία, την καθολική, την αποστολική πιστεύουμε ότι ο Θεός όχι απλώς αγαπά, αλλά **είναι αγάπη**. Και όπως λέγεται, αυτό που συνιστά το είναι του Θεού είναι η αγάπη. Είναι μια πλησμονή αγάπης. Και όπως λέει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος: «*Επεί δε ουκ ήρκει τη αγαθότητι τούτο, τη εαυτής μόνο κινείσθαι θεωρία, αλλ' έδει χεθήναι το αγαθόν και οδεύσαι...*». Γι' αυτό δημιουργεί πρώτον τις αγγελικές τάξεις, και μετά τον άνθρωπο. «*Έδει χεθήναι το αγαθόν και οδεύσαι*». Έπρεπε να χυθεί το αγαθό και εξαπλωθεί. Δεν είχε καμμία ανάγκη ο Θεός να κάμει αυτό. Η μακαριότης του Θεού ήταν πλήρης, αλλά ακριβώς, επειδή είναι πλησμονή αγάπης γι' αυτό θα ήθελε να χυθεί το αγαθό, να οδεύσει «*ως πλείονα είναι τα ευεργετούμενα*», για να είναι περισσότερα αυτά που θα ευεργετούνται· να πλάσει νέα όντα, νέα πρόσωπα, τα οποία θα μπορούν να γίνουν μέτοχα αυτής της θείας μακαριότητας.

Ο Θεός είναι αγάπη και είναι απόλυτη ελευθερία· εν ελευθερία αγαπά και εν αγάπη προσφέρει ελευθερία. Ακριβώς γι' αυτό λέμε στη θεία Λειτουργία: «*τω πλήθει του ελέους σου εξ ουκ όντων εις το είναι τα πάντα παρήγαγες*». Και στη συνέχεια όταν πλάθει τον άνθρωπο,

πλάθει ένα νέο δημιούργημα, την κορωνίδα της δημιουργίας· αν επιτρέπεται να πούμε έτσι ένα πλάσμα βασανισμένο, που βασάνισε το Θεό. Και ο Θεός ίσως ήθελε καλύτερα να υπάρχουν αυτά τα βάσανα τα δικά μας, και τα δικά του, παρά να μας έκανε χωρίς ελευθερία και χωρίς αγάπη, δηλαδή να ήμασταν σαν τα ζώα, έστω έξυπνα ζώα, τα οποία όμως τελεσίδικα και χωρίς κανένα σφάλμα να διαγράφαμε μια τροχιά ενός ενστίκτου.

Όμως τώρα μας έδωσε τη δική του πνοή. Και μας έδωσε ένα **επικίνδυνο δώρο**, το δώρο της ελευθερίας, ένα δικοπο μαχαίρι. Και μπορεί πλέον ο άνθρωπος ανταποκρινόμενος στην αγάπη του Θεού, ταπεινούμενος, υπακούοντας και προχέοντας αγάπη, όπως και ο Θεός Πατέρας προχέει την αγάπη, να φτάσει στην κατά χάριν θέωση. Και αυτή η άφιξη σ' αυτή την τελειότητα δεν τελιώνει ποτέ, αλλ' είναι μια ατέλειωτη πορεία την οποία ζουν οι Άγιοι.

Τί γίνεται όμως; Μόλις ο Θεός δημιουργεί τον άνθρωπο και του δίνει αυτή την ελευθερία, αρχίζει πολύ σύντομα ή ταλαιπωρία της ανθρώπινης ιστορίας. Ο προπάτοράς μας ο Αδάμ δεν τα κατάφερε καλά. Και όπως λέει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής με λίγες λέξεις, ο Αδάμ *«παρά φύσιν εκών ανοήτως κεκίνηται»*. Κινήθηκε εκούσια, κινήθηκε παρά φύσιν και κινήθηκε ανόητα. Ακριβώς από τότε μπαίνει όλη η αρρώστια, όλη η αμαρτία και όλη η ταλαιπωρία μέσα μας. Και περνούν αιώνες και περνούν γενεές. Και λέει κανείς: Τί γίνεται; **Ο Θεός είναι παντοδύναμος, δεν μπορεί να σώσει τον άνθρωπο;** Ο Θεός μπορεί να σώσει τον άνθρωπο αλλά δε θέλει σώζοντάς τον να τον καταστρέψει. Ακριβώς γι' αυτό αφήνει να περάσουν γενεές και γενεές. Θα έπρεπε οπωσδήποτε να υπάρχει μια συνεργασία εκ μέρους του ανθρώπου, να υπάρχει μια εκούσια επιστροφή του ανθρώπου προς το Θεό. Γιατί, όπως **λένε οι Πατέρες τίποτε δε γίνεται καλό δια της βίας**. Και κάπου ερωτάει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, τί έγινε με τον Ιούδα, και απαντάει: *«Ίσχυεν επισπάσασθαι τον μαθητήν αλλ' ουκ ηβούλετο ανάγκη ποιήσαι καλόν, ουδέ βία ελκύσαι προς εαυτόν»*.

Γι' αυτό - επειδή ουκ ηβούλετο βία ελκύσαι προς εαυτόν, ο Θεός - περιμένουμε γενεές και γενεές. Ο Θεός δίδει το Νόμο, στέλνει τους Προφήτες και φτάνουμε στο πλήρωμα των χρόνων. Και το πλήρωμα των χρόνων και των καιρών είναι η γέννηση και η παρουσία της υπεραγίας Θεοτόκου. **Όταν η αγνή, η απόλυτα καθαρή, η απόλυτα ταπεινή κόρη Μαριάμ γεννάται, τότε έχει συμπληρωθεί ο καιρός, τον οποίο περίμενε ο Θεός για να βοηθήσει την ανθρωπότητα. Δηλαδή υπάρχει ένας άνθρωπος ταπεινός που αγαπά, και είναι καθарός, και είναι ελεύθερος και δεν έχει δικό του θέλημα, ως ανταρσία**. Και μπορεί να συζητήσει με τον Αρχάγγελο Γαβριήλ, και μπορεί να αποδεχθεί τον ουράνιο ασπασμό και να πει: *«Γένοιτό μοι κατά το ρήμα σου»*. *«Ότε δε ήλθε το πλήρωμα του χρόνου, εξαπέστειλεν ο Θεός τον Υιόν αυτού, γενόμενον εκ γυναικός, γενόμενον υπό νόμον, ίνα τους υπό νόμον εξαγοράση, ίνα την υιοθεσίαν απολάβωμεν»*. Και το πλήρωμα

των καιρών και των χρόνων είναι η Παναγία. Ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας λέει· όταν ο Θεός δημιουργεί τα πάντα και τα βλέπει ότι είναι καλά λίαν, αυτή η καλοσύνη και το κάλλος το λίαν της κτίσεως φανερώνει το κάλλος της Υπεραγίας Θεοτόκου. Της Θεοτόκου που είναι «*η καλή εν γυναιξί*», η οποία φτάνει σ' αυτή την άκρα καθαρότητα και ταπεινώση και δεν αξιώνεται μόνο με το νου της να απασχολείται με το Θεό, αλλά να σαρκοποιεί τον ίδιο τον Υιό και Λόγο του Θεού. «*Και ο Λόγος σαρξ εγένετο*». Και ενώ ο Αδάμ παρά φύσιν εκών κενώνεται, ο Κύριος εκουσίως κινείται κατά φύσιν, και μας δίδει το μέγα παράδειγμα του ανθρώπου· τι είναι ο άνθρωπος. Γιατί ο Κύριος είναι ο τέλειος Θεάνθρωπος.

Μετά βλέπουμε στη συμπεριφορά του Κυρίου, ότι είναι «*πράος και ταπεινός τη καρδία*». Βλέπουμε αυτό που λέει ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος: «*ο νόμος δια Μωϋσέως εδόθη, η χάρις και η αλήθεια δια Ιησού Χριστού εγένετο*». Έγινε η χάρις και η αλήθεια δια Ιησού Χριστού· πραγματοποιήθηκε η σωτηρία μας. Ο Υιός του Θεού έγινε άνθρωπος, **δεν έγινε ούτε σύστημα, ούτε νόμος, ούτε θεωρία**. Και πολιτεύτηκε ως άνθρωπος σαν και μας, αναμάρτητος όμως, απλός και ταπεινός. Μας έδειξε αγάπη. «*Διήλθεν ευεργετών και ιώμενος πάντας*». Μίλησε τη γλώσσα που καταλάβαινε ο κόσμος. Δηλαδή, ο ένας ήθελε ψωμί· του το έδωσε. Η άλλη, η μάνα, έκλαιγε γιατί έχασε το μοναχογιό της· τον ανέστησε. Άλλοι δεν είχαν το φως τους, και ζήτησαν από τον Υιόν του Δαβίδ να τους ελεήσει· τους χάρισε το φως. Ο άλλος ήταν λεπρός, υπέφερε, ήταν έξω από τον κόσμο, μέσα στις πληγές· τον καθάρισε και τον ελευθέρωσε από τις πληγές.

Μίλησε τη γλώσσα του ανθρώπου. Δε μίλησε μια γλώσσα ακατανόητη. Και προχώρησε παραπέρα. Μίλησε για τη νέα Βασιλεία τη δική του, την καινή κτίση η οποία φέρνει μια άλλη λογική. Και όταν μίλησε για τη Βασιλεία του έλεγε πράγματα τα οποία δεν καταλάβαιναν καλά οι Ιουδαίοι. Και στο σημείο αυτό, ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος ερμηνεύοντας το Ευαγγέλιο διερωτάται: «*Μα, Κύριε, γιατί μιλάς έτσι στους Ιουδαίους τη στιγμή που δεν καταλαβαίνουν αυτά που τους λες; Και ο Κύριος του απαντά: Σκοπίμως μιλάω έτσι, ώστε δια της ασάφειας του κηρύγματος να διεγερθούν μόνοι τους και να ψάξουν να βρουν την Αλήθεια. Έτσι λοιπόν, ο Κύριος δίδει αυτό που καταλαβαίνουμε, και μας βοηθά σιγά - σιγά να προχωρήσουμε στο παραπέρα.*

Όταν φτάνει στην περίοδο του πάθους του, βλέπουμε πάλι πόσο μας ανέχεται και πόσο μας υπομένει. Βλέπουμε ότι θέλει να μας δικαιολογήσει γι' αυτό δε μας παίρνει στα σοβαρά, μας βλέπει ως αρρώστους. Και όταν εμείς συνάγουμε όλη τη σπείρα της ιστορίας για να τον εμπτύσουμε, να τον κολαφήσουμε και να τον εμπαΐξουμε, αυτός δεν ανοίγει το στόμα του καθόλου. Και όπως λέει ο προφήτης Ησαΐας: «*εγώ ουκ απειθώ ουδέ αντιλέγω, τον νώτον μου έδωκα εις μάστιγας τας δε σιαγόνας μου εις ραπίσματα*». Εδώ βρίσκουμε ότι υπάρχει ο μέγιστος δυναμισμός. Η μεγαλύτερη αντίσταση είναι να

φτάσει κανείς στη μη αντίσταση. Αυτό είναι φανέρωση της υψίστης δυνάμεως· να μην απειθεί και να μην αντιλέγει.

Εμείς είμαστε αδύνατοι, γι' αυτό απειθούμε και αντιλέγουμε.

Ας θυμηθούμε και την άλλη φράση του Προφήτου για το Μεσσία: *«άνθρωπος εν πληγή ων και ειδώς φέρειν μαλακίαν»*. Είναι άνθρωπος πληγωμένος, ο οποίος ξέρει να υποφέρει τον πόνο. Και είναι μεγάλο πράγμα αυτό που μας δίδει ο Κύριος με το παράδειγμά του· πως μπορούμε να υποφέρουμε τον πόνο.

Όταν προχώρησε στη Γεσθημανή (για να θυμηθούμε τη φράση που ελέχθη προ ημερών εδώ, ότι ο *«Χριστός έπαθε υπέρ υμών υμίν υπολιμπάνων υπογραμμόν ίνα επακολουθήσητε τοις ίχνεσιν αυτού»*) ο Κύριος πολιτεύεται ως τέλειος άνθρωπος και ως τέλειος Θεός. Την περιγραφή της αγωνίας της Γεσθημανή θα πρέπει να την αναγιγνώσκουμε με απόλυτο δέος και ευλάβεια, όπως κάνουμε την πιο ιερή προσευχή. Εκεί βλέπουμε ότι ο Κύριος - αν θα εκφραστούμε ανθρώπινα - λέει το λογισμό του. Λέει: *«Πάτερ μου ει δυνατόν παρελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο»*. Και γίνεται εν αγωνία, ώστε ο ιδρώς αυτού να πέφτει ωσει θρόμβοι αίματος επί της γης. Και παρακαλεί και τους μαθητές του να αγρυπνήσουν μαζί του, αλλά αυτοί δεν το κατορθώνουν. Και στο τέλος καταλήγει να πει: *«Πάτερ μου, ει ου δύναται τούτο το ποτήριον παρελθείν απ' εμού εάν μη αυτό πίω, γενηθήτω το θέλημα σου»*. Όταν καταλήγει ο Κύριος στο *«γενηθήτω το θέλημά σου»*· τότε τελειώνουν όλα, τελιώνει η αγωνία. Και λέει στους μαθητές του: *«εγείρεσθε, άγομεν εντεύθεν»*. Και προχωρούν.

Όταν σε λίγο, έρχονται οι άλλοι μετά φανών και όπλων και ξύλων για να συλλάβουν τον Κύριο, ο απόστολος Πέτρος ο οποίος δεν κατόρθωσε να αγρυπνήσει μαζί με τον Κύριο, και δεν κατόρθωσε να κάνει την προσευχή του Κυρίου και να πει και αυτός ενσυνείδητα: *«Γενηθήτω το θέλημα σου»*, αντιδρά, όπως αντιδρά ο κόσμος. Βγάζει το μαχαίρι του και κόβει το αυτί του Μάλχου. Αλλά ο Κύριος του λέει ότι δεν είναι έτσι. Η βασιλεία η δική μου δεν είναι εκ του κόσμου τούτου. Αν ήταν εκ του κόσμου τούτου, τότε θα μπορούσα να παρακαλέσω τον Πατέρα μου να στείλει δώδεκα λεγεώνες Αγγέλων και να συντρίψει τους εχθρούς. Εδώ υπάρχει ένας νέος βασιλιάς ο οποίος προχωρεί παντοδύναμος όντας γυμνός και άοπλος. Ένας νέος μέγας Βασιλιάς ο οποίος για πρώτη φορά δεν έχει εχθρούς παρά μόνο την έχθρα. Και δε θέλει να συντρίψει κάποιους εχθρούς για να τους νικήσει, αλλά να καταργήσει την έχθρα. Γι' αυτό τους αφήνει να τον συντρίψουν, να τον θανατώσουν για να δώσει τη δυνατότητα σε όλους να ζήσουν και να μπου στην αιώνια ζωή.

Εδώ έχουμε το νέο ήθος, την καινή πολιτεία. Γι' αυτό όταν απλώς λέει ο Κύριος: *«Εγώ ειμί»*· μόνη αυτή η διαβεβαίωση της παρουσίας εκείνου που είπε: *«μη το θέλημά μου αλλά το σον γιγνέσθω»* ρίχνει χαμαί όλους αυτούς που έρχονται πάνοπλοι εναντίον του. Και αυτό, το ότι έπεσαν χαμαί, ήταν ευλογία γι' αυτούς. Έτσι προχωρούμε στο πάθος, έτσι προχωρούμε στην είσοδο, τον ερχομό της βασιλείας των

ουρανών στη γη.

Όταν αργότερα τον ειρωνεύονταν οι Ιουδαίοι και όλοι οι παραπορευόμενοι και έλεγαν, άλλους έσωσεν εαυτόν ου δύναται σώσαι». Ας κατεβεί από το Σταυρό και θα πιστέψουμε. Ο Κύριος δεν κατέβηκε από το Σταυρό για να δουν μερικοί και να «πιστέψουν». Κατέβηκε από το Σταυρό νεκρός και νίκησε το θάνατο δια του θανάτου του. Και όπως ομολογεί η Εκκλησία μας «*ανιστάμενος συνανέστησε το ανθρώπινο σύμπαν*». Όπως λέει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος: «*Συνανέστησε την οικουμένη*».

Έχουμε τώρα τη δυνατότητα της δημιουργίας της οικογενείας του Θεού. Όσοι εδέχθησαν Αυτόν, τους έδωσε εξουσίαν να γίνουν τέκνα Θεού. Με το Πάθος, την Ανάσταση, την Ανάληψη και την Πεντηκοστή έχουμε τη δημιουργία της Εκκλησίας. Δηλαδή έχουμε το νέο προζύμι, το οποίο ζυμοί όλο το φύραμα. Έχουμε τη Βασιλεία των ουρανών που δυνάμει υπάρχει μέσα στον καθένα άνθρωπο, που υπάρχει μέσα σε όλους μας και μπορεί τον καθένα άνθρωπο να τον διαστείλει, να τον μεγαλώσει και να πάρει τις πραγματικές του πρωτόκτιστες, χαρισματικές διαστάσεις να γίνει θεός κατά χάριν.

Έτσι μπαίνουμε στην κοινωνία των Αγίων και έχουμε τους ανθρώπους οι οποίοι τρέφονται από το Χριστό, όπως το κλήμα τρέφεται από την άμπελο, και γίνονται και αυτοί κατά χάριν χριστοί. Τώρα να λέγαμε μερικά γνωρίσματα του Αγίου: Νομίζω ότι **ο Άγιος κατ' αρχήν υπάρχει μέσα στην ορθόδοξη Εκκλησία μόνο**. Έξω από την ορθόδοξη Εκκλησία μπορεί να υπάρχουν πολύ καλοί άνθρωποι. Δεν υπάρχουν οι Άγιοι, με την έννοια που εμείς γνωρίζουμε. Γιατί ο Άγιος δεν είναι αυτός που έχει απλώς αρετές ή αυτός ο οποίος με μια άσκηση μπόρεσε να κυριαρχήσει στον εαυτό του και να έχει έναν έλεγχο πάνω στις ψυχοσωματικές του δυνάμεις. Δεν είναι έτσι. Αλλά πώς είναι; Ο Άγιος είναι αυτός ο οποίος, όπως είπαμε προηγουμένως, έχει μια οργανική σχέση με το Χριστό. Βαφτίστηκε στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Πέρασε μια περίοδο ασκήσεως, μια περίοδο υπομονής και προχώρησε από τη μετάνοια στην καθαρότητα και από την καθαρότητα στην τέλεια ταπείνωση. Και αναφέρω αυτή την πορεία· μετάνοια, καθαρότητα και τελειότητα, βασιζόμενος στον Άγιο Ισαάκ το Σύρο, που λέει: Μετάνοια είναι το να εγκαταλείψουμε τα πρώτα, όσα πράξαμε στο παρελθόν και να μη λυπόμαστε γι' αυτά.

Καθαρότης είναι καρδιά ελεήμων υπέρ πάσης της κτίσεως. Εδώ νομίζω ότι θα πρέπει λίγο να προσέξουμε. Βλέπετε ότι λέει ο Άγιος ότι καθαρότης δεν είναι απλώς το να βλέπουμε στον εαυτό μας ότι δεν έχουμε το α, το β, ή το γ πάθος, αλλά το αποτέλεσμα. Εάν τυχόν μετά από τη μετάνοια φτάσαμε στην καθαρότητα, η καθαρότης είναι γνήσια εν Χριστώ Ιησού, εάν μας έχει δημιουργήσει μέσα μας μια καρδιά ελεήμονα για όλη τη δημιουργία. Να έχουμε αυτή την καρδιά που αγαπά όλους. Και στη συνέχεια έρχεται η τελειότης, που είναι η ταπείνωση· το να εγκαταλείψει κανείς όλα τα αισθητά και όλα τα νοητά και να βρίσκεται πάνω από αυτά, «*εκτός μερίμνης της υπέρ*

αυτών».

Λοιπόν οι Άγιοι είναι αυτοί που πέρασαν αυτά τα στάδια και έφτασαν στην κατά χάριν θέωση. Και όταν λέμε θέωση τί εννοούμε; Το θέμα είναι λεπτό.

Είπε ο κ. Ράμφος το πρωί, ότι στην παράδοση της Ευρώπης δεν υπάρχει η θεία Χάρις. Για να είμαστε λίγο ειλικρινείς, δεν υπάρχει κατά κάποιο τρόπο και σε μας. Δηλαδή την ξεχάσαμε κάποτε και στη θεολογία των Πανεπιστημίων και στα κηρύγματα των Κατηχητικών μας. Αλλά ενώ την ξεχάσαμε, υπάρχει αυτή μέσα μας. Τώρα είμαστε, κατά κάποιο τρόπο, λίγο νεοφώτιστοι και κάνουμε όλοι σφάλματα. Και ξέρετε τι γίνεται; Εκπληττόμεθα από κάτι εκφράσεις τολμηρές των Αγίων. Τις παίρνουμε λοιπόν και φτιάχνουμε μ' αυτές κάτι κατασκευάσματα τα οποία είναι λίγο - πολύ ανώριμα και αλλοπρόσαλλα.

Άρα λοιπόν να μη μιλούμε για τη θέωση; Νομίζω ότι έχομε τη δυνατότητα να μιλούμε γιατί αναφερόμαστε στους Αγίους. Τώρα θα πει κανείς: εντάξει, αλλά εγώ είμαι ένας άνθρωπος ταλαίπωρος, μπορώ να ακούω για τέτοια πράγματα μεγάλα; Μα ταλαίπωροι είμαστε όλοι, και το θέμα και το θαύμα είναι ότι οι Άγιοι είναι κατά χάριν θεάνθρωποι. Κοιτάχτε να δείτε τι γίνεται. Παρουσιάζονται πολύ πιο ταλαίπωροι από μας. Είναι φοβερά ειλικρινείς, ταπεινοί, εξουθενώνουν τον εαυτό τους. **Δεν παριστάνουν αλλά είναι κάτι.** Εμείς οι μη άγιοι, κάνουμε τους αγίους γι' αυτό εξουθενώνουμε τους άλλους. Ένας πραγματικός Άγιος είναι μεγάλος. Και αληθινά μεγάλος είναι εκείνος κοντά στον οποίο, ο άλλος, ο αδύνατος, αισθάνεται μεγάλος. Οπότε λοιπόν η αγιότης και η θέωσις δεν έφυγε από μας επειδή δεν υπάρχουν Άγιοι, αλλά επειδή εμείς κάνουμε τους ψευτοαγίους και τους ψευδοθεολόγους και τους ψευδοκαλόγηρους και τους ψευδοϊεροκήρυκες.

Και τί σημαίνει λοιπόν θέωση; Μα θέωση είναι η κατάληξη και ο σκοπός της υπάρξεως του ανθρώπου. Δεν έχει κανένα άλλο λόγο υπάρξεως ο άνθρωπος. Όλα αυτά που λέγονταν αυτές τις μέρες για τα συστήματα που θέλουν να γίνει ο άνθρωπος· οικονομικός, μοντέρνος, μεταμοντέρνος, προμοντέρνος... Μα τί να τα κάνουμε τα μοντέρνα και τα μεταμοντέρνα τη στιγμή που θα μας φάει ο θάνατος; Το θέμα είναι να ξεπεραστεί ο θάνατος. Ε, αυτό είναι η θέωση. Και γι' αυτό δημιουργήθηκε ο άνθρωπος από το Θεό κατ' εικόνα και ομοίωσή του. Γι' αυτό ενώ έπεσε, ο Θεός φρόντισε για τον άνθρωπο και περίμενε. Και οι άνθρωποι πρέπει να είμαστε ευγνώμονες προς την Υπεραγία Θεοτόκο, η οποία ανέδειξε την ανθρώπινη φύση όχι απλώς θεοδόχο και θεοφόρο, αλλά Θεοτόκο και θεογεννήτρια. Και έτσι ήρθε ο Υιός του Θεού και έγινε Υιός του ανθρώπου. Και μας αξιώνει να έχουμε πάλι όλες αυτές τις χαμένες δυνατότητες· αν θέλουμε να προχωρήσουμε προς το Θεό.

Τώρα εμείς ζούμε, κινούμεθα, μετανοούμε. Όπως αναφέρεται στην Αγία Γραφή, ο άνθρωπος δεν είναι καθαρός από ρύπου έστω και αν είναι μία ημέρα ο βίος του επί της γης. Το λέω αυτό σχολιάζοντας

εκείνο που ελέχθη για τον Τελώνη. Ο Τελώνης έχει τα δικά του αμαρτήματα, το μικρό παιδί έχει τη δική του ευαισθησία. Μακάρι να είχαμε την ευαισθησία του μικρού παιδιού ή τη συντριβή του Τελώνη.

Προχωρούμε, αγωνιζόμαστε, μετανοούμε, ζητάμε το έλεος του Θεού, κάνουμε υπομονή. Κάνοντας υπομονή μέσα στην άσκηση, στην ταπείνωση, στην αγάπη μια στιγμή κάτι γίνεται. Λέει πάλι ο Αββάς Ισαάκ: «*Εξαίφνης*», «*σου μη ειδότος*», «*αναιτίως*», «*ανεπιόστως*», κάτι γίνεται μέσα σου. Υπάρχει μια χαρά, υπάρχει μια αγαλλίαση, υπάρχει μια ευφροσύνη η οποία βγαίνει από σένα. Και παραξενεύεσαι και λες: αυτό δεν είναι δικό μου. Μα σου δόθηκε. Γιατί σου δόθηκε; Γιατί ο Θεός είναι Υπεράγαθος. Είναι Υπεράγαθος. Οπότε λες τώρα τί γίνεται; Μα εγώ δεν το άξιζα, μα εγώ έπρεπε να τιμωρηθώ. Και τότε καταλαβαίνεις τον Άγιο που λέει ότι ο Θεός δεν είναι δίκαιος, είναι άδικος. Γιατί; Μα αν ήταν δίκαιος θα μας είχε κατακάψει όλους. Και θυμάσαι τον Αββά Ισαάκ που λέει ότι **ο Θεός είναι φοβερός όχι για τη δύναμή του αλλά για την αγάπη του.**

Και μένει μέσα σου η θεία απορία και έκπληξη. Και βλέπεις ότι αυτή η χαρά, αυτή η αγαλλίαση δεν παρέρχεται, δεν τελειώνει, αυξάνει. Και αυτό είναι που είπε ο Κύριος «*περί του Πνεύματος ου έμελλον λαμβάνειν οι πιστεύοντες*». «*Ο πιστεύων εις εμέ ποταμοί εκ της κοιλίας αυτού ρεύσουσιν ύδατος ζώντος*». Και προχέεται αυτή η παράκληση και προχωρεί σε όλο τον άνθρωπο, «*εις πάντας αρμούς, εις νεφρούς, εις καρδίαν*». Νιώθεις να γίνεται αυτό το παράδοξο, που αναφέρεται στο συναξάριο των Αγίων Πάντων, «*το πνεύμα κάτεισι και ο χους άνεισι*». Το πνεύμα κατέρχεται και το χώμα, ο άνθρωπος όλος ανέρχεται, αναλαμβάνεται. Και λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς ότι ο Θεός μας έδωσε το σώμα του ώστε «*τη προς Αυτόν ανανεύσει*» αυτό το σώμα να γίνει πνευματικό, αλλά εμείς αντιθέτως, «*τη προς τα γήινα κατανεύσει*» και το πνεύμα μας, δεν το κάναμε σαρκικό, αλλά λέει το κάναμε σάρκα. Οι Άγιοι λοιπόν μετά από την πολλή άσκηση, μετά από την πολλή ταπείνωση - και θα έλεγα - προ παντός μετά από την υπομονή, δέχτηκαν αυτή τη χάρη. Δέχτηκαν αυτό το έλεος - και αν θέλετε - τα έχουν χαμένα. Εκπλήσσονται από το έλεος και από την αγάπη και από το μέγεθος της ελεημοσύνης του Θεού. Νιώθουν ότι δεν είναι τίποτα, νιώθουν ότι είναι τελευταίοι από όλους. Βλέπουν όλους τους άλλους καλούς. Αγαπούν όλους τους άλλους δωρεάν, όπως ο Θεός δωρεάν τους αγάπησε. Γιατί, λέει ο άγιος: τί βρήκε σε μένα ο Θεός και με αγάπησε;

Γι' αυτό πλησιάζοντας τον άγιο, νιώθεις ότι σε αγαπά. Δε σε εκμεταλλεύεται. Βρίσκεις μια ευρυχωρία, μια απεραντοσύνη ατέλειωτη κοντά του και μια ζεστασιά. Και τότε πετάς και συ τα όπλα, σταματάς την αντίσταση. Με τη σειρά σου και συ τα χάνεις μπροστά στον Άγιο, όπως αυτός τα χάνει μπροστά στο Θεό Πατέρα. Και ο Άγιος ο ορθόδοξος, έχει αξία όχι γιατί έχει αρετές, αλλά επειδή είναι εν έτερα μορφή ο ίδιος ο Χριστός. Και γνωρίζεις τον ίδιο το Χριστό στο πρόσωπο του Αγίου. Γιατί «*μία λαμπρότης εστίν των*

Αγίων και του Θεού αυτών», κατά τον Αγ. Γρηγόριο Παλαμά.
Όταν σε αγαπά, σου ανοίγει νέους δρόμους. Σου δίνει τη δυνατότητα να έρθεις στα συγκαλά σου και να προσανατολιστείς μέσα σε όλη τη δημιουργία. Γιατί σου λέει με όλη του τη διαγωγή: Κοίταξε, είσαι ταλαίπωρος, εγώ είμαι πιο ταλαίπωρος από σένα, αλλά μην ξεχνάς ένα πράγμα ότι ο Θεός μας αγαπά, ο Θεός είναι πατέρας μας. Και η πίστη μας εκφράζεται με το Πιστεύω, που λέει: *«Πιστεύω εις ένα Θεόν, **Πατέρα, Παντοκράτορα**»*. Η Κυριακή προσευχή, που μας δίδαξε ο Κύριος αρχίζει με την ίδια λέξη: *«**Πάτερ** ημών ο εν τοις ουρανοίς»*. Οπότε, μη στενοχωριέσαι, είσαι παιδί του Θεού. Ξέρω ότι είσαι αδύνατος, γιατί είμαι από την ίδια φύση και γω. Και γράφει κάπου ο άγιος Θεόδωρος ο Στουδίτης: Όλοι αδελφοί είμαστε, και οι μοναχοί και οι κοσμικοί. Γιατί όλοι δεν είμαστε από το ίδιο χρώμα; Ταλαίπωροι είμαστε, αλλά όμως έχουμε μια δύναμη. Και η δύναμη αυτή είναι ότι κάποιος υπάρχει που μας αγαπά. Και αγαπά προσωπικά τον καθένα με την ίδια αγάπη που αγαπά ολόκληρη την οικουμένη. Οπότε, και αν ξεστρατίσεις, μπορείς να γυρίσεις στο Θεό, στο Θεό Πατέρα. Αν τυχόν έτσι το σκεφτείς, έτσι το ζήσεις τότε αμέσως τα πράγματα αλλάζουν, καταλαβαίνει ο άνθρωπος τι είναι. Τότε νιώθουμε ότι η κατά φύσιν λειτουργία του ανθρώπου είναι να δέχεται αγάπη και να προσφέρει αγάπη. Επειδή είναι θεόπλαστο ον, δημιούργημα του Θεού που είναι αγάπη γι' αυτό μόνο αν ελευθέρως αγαπήσει το Θεό, δέχεται την αγάπη του Θεού ως ευλογία και δοξάζει το Θεό και προχωρεί από δόξης εις δόξαν.
Αντίθετα αν αυτομολήσει στη χαλεπή τυραννίδα της φιλαυτίας, αν τυχόν δηλαδή εγκαταλείψει ή ξεχάσει αυτή την εκστατική φύση της αγάπης, καταστρέφεται. Γιατί όπως λέει ο άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, ο Θεός *«ο πάντων αίτιος... έξω εαυτού γίνεται ταις εις τα όντα πάντα προνοίαις»*. Και *«εν πάσι κατάγεται κατ' εκστατικήν υπερούσιον δύναμιν ανεκφοίτητον εαυτού»*. Δηλαδή ο Θεός είναι αγάπη και γίνεται εκτός εαυτού δια των προνοιών, δια των ενεργειών του, δια της φιλανθρωπίας του και δίδει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να δεχτεί αυτή την αγάπη, να απαντήσει σ' αυτήν και να γίνει Θεός κατά χάριν. Αν τυχόν έτσι κινηθεί ο άνθρωπος, τότε εξερχόμενος έξω *«του οίκου και της συγγένειάς του»*, βρίσκει τον εαυτόν του και παίρνει τις πραγματικές του διαστάσεις. Αν κλειστεί στη φιλαυτία του μέσα, πνίγεται. Η **φιλαυτία** είναι η μεγάλη αρρώστια, *«φιλαυτία εστί κατά τον άγιο Μάξιμο, η προς το σώμα εμπαθής και άλογος φιλία η οποία αντίκειται στην αγάπη και στην εγκράτεια και ο έχων την φιλαυτίαν δήλον ότι **έχει πάντα τα πάθη**»*. Οπότε εάν καταλάβουμε ότι ο Θεός γίνεται *«εκτός εαυτού ταις προς τα όντα προνοίαις»*, εάν νιώσουμε ότι ούτως ηγάπησεν ο Θεός τον κόσμο ώστε το μονογενή του Υιόν έδωκεν ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται αλλ' έχη ζωήν αιώνιον. Εάν και μεις πάψουμε να ζούμε για τον εαυτό μας και ζούμε για τον υπέρ ημών αποθανόντα και αναστάντα, τότε παίρνουμε τις πραγματικές μας διαστάσεις, τότε γινόμαστε πραγματικά άνθρωποι, και τότε

καταλαβαίνουμε τι σημαίνει ότι ο άνθρωπος πλάσθηκε από το Θεό. Βρίσκουμε ποια είναι η κατά φύσιν λειτουργία του είναι μας, και βρίσκουμε πως μπορούμε από το κατά φύσιν να προχωρήσουμε στο υπέρ φύσιν, δηλαδή από το να πράττουμε τις αρετές και να γινώσκουμε τα θεία, εις το να πάσχουμε κατά χάριν τα θεία, να πάσχουμε την αύξηση, να πάσχουμε την επέκταση.

Κοντά σ' έναν Άγιο διδάσκεται ο άνθρωπος την πραγματική θεολογία. Και τη διδάσκεται όχι με τα λόγια - αν θέλετε και με τα λόγια - **αλλά προπαντός με την παρουσία του Αγίου.** Οι Άγιοι κατά τον άγιο Ιωάννη το Δαμασκηνό, και όταν ζούσαν ήσαν γεμάτοι με τη χάρη του Θεού, και μετά την κοίμησή τους δε χωρίστηκε η χάρη του Θεού από τις ψυχές και από τα σώματά τους, από τους τάφους από τα άγια Λείψανά τους και από τις εικόνες τους. Ακριβώς γι' αυτό μπορούμε να δούμε ότι οι Άγιοι και όταν είναι παρόντες είναι απόντες, και όταν φεύγουν είναι μαζί μας. Εξηγούμαι: Όταν βλέπουμε έναν Άγιο δεν παίρνουμε απλώς κάτι με τις σκέψεις που διατυπώνει ή με κάτι άλλο που θα μας δώσει, αλλά αυτό που έχει σημασία είναι ότι έχει αγιαστεί η ψυχή και το σώμα του. Έχει γίνει ολόκληρος πυρ από την αγάπη του Θεού, και έτσι μας δίδει κάτι άλλο το οποίο δεν παρέρχεται, το οποίο δεν περνά ποτέ. Και για να το δεχτεί αυτό ο άνθρωπος θα πρέπει να έχει ορισμένες προϋποθέσεις.

Μας δίνει ο Άγιος τη δυνατότητα να καταλάβουμε τι είναι Θεός και ποια είναι η φυσιολογία του είναι μας. Να καταλάβουμε ότι ο Θεός είναι πατέρας μας και μας αγαπά. Και εμείς μπορούμε να γυρίσουμε σ' Αυτόν.

Σας μεταφέρω μια συζήτηση που είχα με κάποιους επισκέπτες στο Άγιο Όρος. Οι άνθρωποι ήσαν από χωριό. Μου έκαναν παράπονα για την κατάσταση και τη συμπεριφορά των παιδιών, που έχουν πάρει στραβό δρόμο, που τρώνε την ώρα τους στα καφενεία, που έχουν πέσει στα ναρκωτικά... Ένας άλλος από τη συντροφιά τους λέει: Αυτά όλα είναι κακά, είναι κακό πράγμα η αμαρτία, είναι κάκιστο. Αλλά το χειρότερο είναι ότι τα παιδιά δεν πιστεύουν και δεν ξέρουν που να γυρίσουν στη δύσκολη στιγμή. Μου έκαμε εντύπωση αυτό που είπε αυτός ο χωριάτης, ο ορθόδοξος: να ξέρουμε που μπορούμε και που πρέπει να γυρίσουμε τη δύσκολη στιγμή.

Δεν ανοίγουν τα λουλούδια μέσα στο χειμώνα και στο ξεροβόρι, ανοίγουν την άνοιξη μέσα στη ζέστη. Δεν ανοίγει κάποιος ην καρδιά του μπροστά σε απειλές. Την ανοίγει μέσα στην αγάπη, εκεί όπου του έχει δημιουργηθεί κλίμα εμπιστοσύνης. Και **η αγάπη δεν είναι συναισθηματισμός αλλά είναι θυσία.** Και οι Άγιοι αγαπούν και αποδεικνύουν ότι ο Θεός είναι πατέρας μας, και είναι αγάπη εκστατική. Στην παραβολή του άσωτου υιού βλέπουμε ότι ο Θεός πατέρας με την εκστατική του αγάπη βρίσκεται έξω από το σπίτι για να υποδεχθεί τον άσωτο υιό που επιστρέφει. Και βρίσκεται έξω από το σπίτι για να παρακαλέσει τον πρεσβύτερο υιό του να μπει μέσα. Και ο άσωτος υιός γυρίζει και γίνεται το κεντρικό πρόσωπο της

πανηγύρεως, επειδή κατάλαβε ένα πράγμα, ήδη πριν φύγει από το σπίτι ονόμασε τον πατέρα του, πατέρα είπε: «*Πάτερ δος μοι το επιβάλλον μέρος της ουσίας μου*». Και ο πατέρας του του έδειξε την πατρική και αρχοντική του αγάπη. Δεν τον δέσμευσε με εντολές - εκείνη την ώρα δεν είχαν κανένα νόημα - αλλά ούτε επίσης τον περιφρόνησε. Του έδωσε την περιουσία και έφυγε ο υιός. Όπου όμως και αν πήγε αυτός, η αγάπη του Πατέρα του πήγε πιο μακριά, πιο πέρα από την απώλεια και το θάνατο όπου τον οδήγησε η ανταρσία. Στο τέλος «*εις εαυτόν ελθών*» ένιωσε το τι είχε συμβεί: Είμαι ανάξιος γιος ενός μεγάλου Πατέρα. Θα γυρίσω και θα του ζητήσω συγγνώμη. Θα του πω: «*Πάτερ ήμαρτον εις τον ουρανόν και ενώπιον σου*», ενώπιον ενός τέτοιου Πατρός που έχει τέτοια αγάπη και παρέχει τέτοια ελευθερία. Είμαι χαμένο κορμί.

Μόλις τέλειωσε την εξομολόγηση, ο Πατέρας δεν του λέει τίποτε, μόνον αγαπά. Σ' αυτή την άγια στιγμή της ιερουργίας της αγάπης τα πάντα γίνονται αφώνως. Ο πατέρας μιλάει μόνο στους δούλους. Δίδει εντολή να ετοιμάσουν το πανηγύρι το πρώτο και να σφάξουν το μόσχο το σιτευτό. Και ο υιός μπαίνει μέσα. Ένιωσε ότι το μεγάλο αμάρτημά του ήταν, ότι προσέβαλε τον πατέρα του, ως πατέρα. Δεν του είπε: «*Κοίταξε, έφαγα την περιουσία σου. Θα δουλέψω, θα βγάλω χρήματα, θα σου τα δώσω και θα τα φτιάξουμε*». Το θέμα δεν είναι οικονομικό, το θέμα είναι υπαρξιακό. Γι' αυτό ομολόγησε ότι δεν είναι άξιος να ονομάζεται γιος ενός τόσο μεγάλου άρχοντα στην αγάπη Πατέρα.

Με την περίπτωση του πρεσβυτέρου γιου τα πράγματα δεν εξελίσσονται καλά, δε μιλά τη γλώσσα του νεώτερου γιου, την οικογενειακή γλώσσα. Δε νιώθει γιος του Πατέρα, αλλά νιώθει σαν εργάτης ενός εργοδότη. Και όταν ο άνθρωπος - που είναι πλασμένος για να μιλά τη γλώσσα αυτή του γιου προς τον Πατέρα - μιλάει γλώσσα εργάτη προς εργοδότη, τότε τα πράγματα δεν πάνε καλά. Αν μας είχε δημιουργήσει κανένα εργοστάσιο, αν είχαμε βγει από κανένα ηλεκτρονικό εγκέφαλο σα ρομπότ, θα μπορούσαμε να μιλούμε αυτή τη γλώσσα.

Μέσα στην Εκκλησία ως άνθρωποι μιλάμε τη γλώσσα την προσωπική: Υπάρχει ο Πατέρας μου εγώ είμαι γιος και είμαι ανάξιος. Ο πρεσβύτερος γιος το πήρε το θέμα οικονομικά: Τοσαύτα έτη δουλεύω σοι και ουδέποτε εντολήν σου παρήλθον. Και συ ουδέποτε μου έδωσες ένα ερίφι για να ευφρανθώ με τους φίλους μου. Δηλαδή, εγώ τα έκαμα όλα σωστά, εσύ τα έκαμες όλα στραβά. Τί θα γίνει τώρα; Και αμέσως προχωρεί στην κριτική: ο γιος σου που σου έφαγε την περιουσία... Μα, λέει ο Πατέρας: όχι ο γιος μου, αλλά είναι ο αδελφός σου, ο οποίος «*απολωλώς ην και ευρέθη και νεκρός ην και ανέζησε*». Και ακριβώς επειδή μιλά άλλη γλώσσα ο πρεσβύτερος υιός, ο οποίος είναι «*ηθικός*», ο οποίος μένει στο σπίτι (αλλά επειδή δε μιλά τη γλώσσα την ορθόδοξη, της μετανοίας) μένει έξω από το μεγάλο πανηγύρι, όπου θύεται ο μόσχος ο σιτευτός. Έτσι παράδοξα προχωρούν τα πράγματα.

Και στην παραβολή τούτη μας αποκαλύπτεται η ίδια αλήθεια ότι ο Θεός είναι αγάπη. Δημιουργεί ένα πλάσμα, από αγάπη και του δίδει, τη δυνατότητα εν ελευθερία, αν θέλει να ανταποκριθεί στην αγάπη αυτή. Ο Θεός δεν μπορεί να κάμει τίποτε άλλο παρά να αγαπά. Δηλαδή ο Θεός δεν μπορεί να μισεί, ο Θεός μόνον αγαπά. Αν ένας έχει τη σωστή και κατά φύσιν στάση της εν ελευθερία αγάπης, τότε νιώθει το Θεό ως Πατέρα. Και όπως λέει στον πρεσβύτερο γιο: «*Πάντα τα εμά σα εστί*», όλα τα δικά μου είναι δικά σου· τί ζητάς ένα ερίφι; Αν τυχόν κανείς «μιλά άλλη γλώσσα», η ίδια αγάπη του Θεού γι' αυτόν είναι κόλαση. Όπως ο ήλιος, ενώ για τους ζωντανούς οργανισμούς είναι ευλογία και η προϋπόθεση της αυξήσεως και της επιτελέσεως του σκοπού της δημιουργίας, για τα πτώματα είναι αφορμή αποσυνθέσεως. Ο ήλιος ζωογονεί τους ζωντανούς οργανισμούς και αποσυνθέτει τα πτώματα. Η έλλειψη της θερμής του ήλιου, τη ζωή την καταργεί και τα πτώματα τα συντηρεί. Δηλαδή επιβάλλει θάνατο.

Ο Θεός είναι αγάπη. Δια το πλήθος του ελέους του εξ ουκ όντων εις το είναι τα πάντα παρήγαγε. «*Ίνα πλείονα είναι τα ευεργετούμενα*». Δημιουργεί τον άνθρωπο κατ' εικόνα δική Του και ομοίωση. Ο άνθρωπος ζει μόνο στην κατά φύσιν λειτουργία του είναι του, εάν τυχόν ανταποκρίνεται σ' αυτή τη δωρεά της αγάπης του Θεού. Και αυτή η αγάπη είναι ο παράδεισος. Και αυτή η αγάπη είναι η κόλαση γι' αυτούς οι οποίοι έχουν φύγει από την εκστατική αγάπη, την καθ' ομοιότητα Θεού, και έχουν κλειστεί μέσα στην ασφυκτική φυλακή της φιλαυτίας.

Στον Άγιο κοντά νιώθεις κάτι παρόμοιο. **Δε σε ζαλίζει με θεωρίες.** Έχει γίνει το κεφάλι μας καζάνι από θεωρίες και αντιθεωρίες και υπερθεωρίες. Εδώ έχεις μπροστά σου έναν αληθινό άνθρωπο, καθαρή εικόνα του Θεού. **Και δεν έχει σημασία αυτό που λέει, αλλά αυτό που μεταδίδει με την παρουσία του.** Οι Απόστολοι ήσαν «*οσμή ζωής εις ζωήν και οσμή θανάτου εις θάνατον*». Ο Άγιος μεταδίδει κάτι. Μεταδίδει τη χάρη του Θεού η οποία είναι δοκιμασία: Ευλογία γι' αυτόν που μιλάει τη γλώσσα την οικογενειακή, δηλαδή την κατά φύσιν γλώσσα του ανθρώπου. Και είναι κόλαση, κάτι αβάσταχτο γι' αυτόν που μιλάει τη γλώσσα της φιλαυτίας και του μίσους. Και δεν μπορεί να γίνει διαφορετικά.

Εδώ πέρα επίσης βλέπουμε ότι καταργούνται τα συστήματα, που κατατρώνε τον άνθρωπο, και πρώτη φορά νιώθεις και τα χάνεις από το ότι ο άλλος, ο Άγιος, σε ανέχεται, έχει χρόνο για σένα. Ενδιαφέρεται για σένα, δεν ενδιαφέρεται για τον εαυτό του. **Ο Άγιος δε θέλει να σε εκμεταλλευτεί, ούτε θέλει να σε «αξιοποιήσει», ούτε να σε κάνει εργαλείο.** Όπως είπε ο κ. Μαρκαντώνης, όλα τα συστήματα -καπιταλιστικά και μαρξιστικά- χρησιμοποιούν τον άνθρωπο. Έτσι είναι. Γιατί ο άνθρωπος, από τη φύση - αν τον δεις καλά - είναι ανυπόφορος. Δεν μπορείς να τον υπομείνεις. Αυτός τα θέλει όλα. Αλλά αυτά τα πράγματα είναι αδύνατα, είναι απραγματοποίητα. Μόνον Αυτός που μας έπλασε, και μας ξέρει πριν

γεννηθούμε και αφού πεθάνουμε, μπορεί να μας ικανοποιήσει, γιατί ο καθένας τα θέλει όλα. Αλλά με τη δική μας λογική δε γίνεται.

Μέσα στην Εκκλησία γίνονται όλα. *«Τα ανήκουστα ακούεται και τα φοβερά τελεσιουργείται».*

Για να απαλλαγεί λοιπόν κάποιος από το βάσανο του ανθρώπου - είτε πρόκειται για κόμμα ή σύστημα ή ιδεολογία **ή αν θέλετε και χριστιανική ιδεολογία τον κόβει τον άνθρωπο με την προκρούστεια μέθοδο και τον κάνει λίγο φυτό, και ησυχάζει.**

Αλλιώς δε γίνεται, δεν μπορείς να υποφέρεις τον άνθρωπο.

Ο Άγιος αντίθετα δε σε καταστρέφει, δε σε χρησιμοποιεί. Σε αγαπά.

Και μη νομίζετε ότι η αγάπη του είναι συναισθηματισμός. Είναι κάτι σκληρό, πολύ πιο σκληρό από την οποιαδήποτε

σκληρότητα. Είναι σαν μια εγχείρηση που σου κάνει, που σου βγάζει τα σωθικά. Αλλά νιώθεις ότι είναι χειρουργός και δεν είναι σφάχτης. Και του λες: έχεις απόλυτο δίκιο, κάνε ό,τι θέλεις.

Και η αγάπη του, και όταν δεν κάνει τίποτε, ενεργεί μια φοβερή επέμβαση μέσα στον άνθρωπο. Ενδιαφέρεται για σένα. Θέλει να σωθείς, να γίνεις θεός κατά χάριν. Και ας χαθείς απ' αυτόν ας μην του δώσεις σημασία αυτού του Αγίου που σε φροντίζει. Δε θέλει τίποτε. Δε ζητά καμμία ανταμοιβή, δεν περιμένει καμμία

ευγνωμοσύνη να του δείξεις -ίσως γι' αυτό τον ευγνωμονείς ολοζωής και δεν τον αποχωρίζεσαι. Η ευγνωμοσύνη και ανταμοιβή γι' αυτόν είναι το να βρεις τον εαυτόν σου, να αγιάσεις ο ίδιος και μέσα από τα σπλάγχνα σου να βγει ένα *«Δόξα τω Θεώ»*. **Δε θέλει ο Άγιος να σε κάνει οπαδό του κόμματός του, μέλος του σωματίου του ή αν θέλετε και καλόγερο του μοναστηριού του. Αλλά θέλει να σε βοηθήσει να βρεις το δρόμο σου εν Χριστώ Ιησού. Και αν τυχόν αυτό γίνει, τότε είμαστε μαζί, οπουδήποτε και αν πας, και όσες χιλιετίες και αν περάσουν. Έτσι αγιάζεται και το κτιστό και το χρονικό, και ζούμε διαφορετικά ήδη από τώρα.**

Και αυτό που είπαμε προηγουμένως ότι ο άνθρωπος είναι ον ανυπόφορο - να το πούμε κρητικά, δεν «νταγιαντίζεται», δεν υποφέρεται - αυτό το ανυπόφορο του ανθρώπου ξέρετε τί είναι; Θα το έλεγα, το απωθημένο της επιθυμίας του να γίνει θεός κατά χάριν. Και μέσα στην Εκκλησία υπάρχει η καινή Βασιλεία, υπάρχει η νέα λογική, υπάρχουν οι νέες δυνατότητες. Ας θυμηθούμε αυτό που είπε ο Κύριος στους μαθητές του: *«Ουχ ούτως έσται εν υμίν»*. Αλλά όποιος θέλει να είναι πρώτος πρέπει να είναι πάντων δούλος και πάντων έσχατος. Και *«ο Υιός του ανθρώπου, ο βασιλεύς της ειρήνης, δεν ήλθε διακονηθήναι αλλά διακονήσαι και δούναι την ψυχήν αυτού λύτρον αντί πολλών»*. Και άλλος λέει στους Ιουδαίους: Οι πατέρες σας έφαγαν το μάννα εν τη ερήμω και απέθανον. Εγώ είμαι ο άρτος *«ο εκ του ουρανού καταβάς, ίνα τις εξ αυτού φάγη και μη αποθάνη»*. Όχι, θα αναστηθεί, αλλά δε θα πεθάνει. Και ο Άρτος αυτός είναι της θείας Ευχαριστίας, *«ο μελιζόμενος και μη διαιρούμενος ο πάντοτε εσθιόμενος και μηδέποτε δαπανώμενος»*. Και το Άγιο Πνεύμα είναι το *«απαθώς μεριζόμενον και ολοσχερώς μετεχόμενον»*. Σ' έναν άγιο

μαργαρίτη, σε μια μικρή αγία μερίδα υπάρχει όλος ο Χριστός. Και με ένα θείο χάρισμα γινόμαστε κοινωνοί του πληρώματος του Αγίου Πνεύματος το οποίο όπως είπαμε απαθώς μερίζεται και ολοσχερώς μετέχεται. Έτσι μπορούν να δημιουργηθούν και να υπάρξουν οι άνθρωποι «*οι μηδέν έχοντες και τα πάντα κατέχοντες*». Και τότε καταλαβαίνουμε ότι είναι μακάριον διδόναι μάλλον ή λαμβάνειν. Και το θέμα δεν είναι να φάω τον άλλο για να ζήσω. Αλλά γίνεται τελείως το αντίθετο, και το ακούμε μέσα στη θεία Λειτουργία. Όχι να σε φάω για να ζήσω, αλλά· Λάβετε φάγετε το Σώμα μου... Πίετε το αίμα μου. Εσείς να χορτάσετε, εσείς να ξεδιψάσετε. Εσείς είστε ο αληθινός εαυτός μου. Αν εσείς ζείτε και εγώ ζω. Αυτή είναι η καινή λογική ότι υπάρχει τόπος και υπάρχει χώρος για όλους. **Δεν υπάρχει συνωστισμός ατόμων αλλά περιχώρηση αγαπωμένων προσώπων.**

Ο Άγιος δίδει τη δυνατότητα στον άνθρωπο να έλθει στον εαυτό του. Και του δίδει τη δυνατότητα να ανοίξει την καρδιά του, να εξομολογηθεί και του δείχνει το δρόμο που θα γυρίσει προς τον Πατέρα και θα μιλήσει εξομολογητικά.

Όλοι μετανοούμε στο τέλος ή αν δε μετανοούμε, μεταμελούμεθα. Βλέπετε, και ο ταλαίπωρος ο Ιούδας μεταμεληθείς επέστρεψε τα τριάκοντα αργύρια. Δεν μπόρεσε να τα αξιοποιήσει, να τα χαρεί με κανένα τρόπο. Αλλά τί έκανε; έκανε ένα λάθος. Δεν ήξερε που να γυρίσει ο ταλαίπωρος. Και γύρισε σ' αυτούς οι οποίοι δεν αγαπούν και οι οποίοι στην πιο δύσκολη -και γι' αυτό ιερή- στιγμή της ζωής του τον πέταξαν έξω και του είπαν: «*Τί προς ημάς, συ όψει*». «*Και ρίψας τα αργύρια απελθών απήγγαστο*». Και **δεν τον έσωσε ούτε ο απαγχονισμός του.**

Ενώ ο Πέτρος τί έκαμε; «*Εξελθών έξω έκλαυσε πικρώς*». Και το κλάμα του αυτό -**μόνο ένα κλάμα**- έγινε δεκτό από μακριά, από τον Κύριο. Και γι' αυτό μετά την Ανάσταση παρήγγειλε: «*Είπατε τοις μαθηταίς και τω Πέτρω...*». Λέει στις Μυροφόρες: Να έρθει και ο Πέτρος, να μη στενοχωριέται, έγινε δεκτός με το κλάμα.

Αν είναι δυνατόν να βοηθήσουμε τους ανθρώπους, να τους δώσουμε τη δυνατότητα να κλάψουν, μπροστά σ' Αυτόν που αγαπά. Να κλάψουν σαν τον Πέτρο. Γιατί ξέρουμε ότι όλοι είμαστε τραυματισμένα παιδιά, άσχετα αν είμαστε ασπρομάλληδες ή άσχετα εάν κάνουμε τους σκληρούς. Και αν βρούμε ένα Άγιο, τότε θα καταλάβουμε ότι μέσα μας κρύβουμε ένα πληγωμένο παιδί. Όπως μια ρίζα που φαίνεται ξερή, όταν έρθει η βροχή η κανονική και ο ήλιος, τότε θα καταλάβει ότι μέσα της κρύβει ζωή. Ε, αυτό κάνουν οι Άγιοι, είναι αυτοί που αγαπούν κι είναι οι ταπεινοί. Έτσι ανασταίνουν νεκρωμένες δυνατότητες μέσα μας.

Η δύναμις των Αγίων «*εν ασθενεία τελειούται*». Αυτό μας το έδειξε ο Κύριος. Και όταν ανάγκασαν τον απόστολο Παύλο να μιλήσει για τον εαυτόν του, άρχισε να αναφέρει τα κατορθώματά του, τα κατορθώματα που είναι κατανοητά από τον καθένα. Μετά προχωρεί σε οπτασίες. Μιλά για κάποιον άνθρωπο ο οποίος προ ετών

δεκατεσσάρων ηρπάγη μέχρι τρίτου ουρανού. Και μιλά για άλλον - ενώ είναι ο ίδιος - επειδή η αρπαγή, η ανάληψη στον τρίτο ουρανό έγινε από Άλλον, έγινε από τη χάρη του Θεού. Δεν πήγε ο Απόστολος εκεί, αλλά ηρπάγη. Και το θέμα είναι ότι μπορεί ο άνθρωπος να φτάσει σ' αυτή την κατάσταση όπου γίνεται η αρπαγή. Προσθέτει δε για την άνοδό του αυτή: *«είτε εν σώματι, είτε εκτός του σώματος ουκ οίδα, ο Θεός οίδα»*. και όταν του εδόθη *«σκόλοψ τη σαρκί, άγγελος σατάν»*, παρακάλεσε τον Κύριο να απαλλαγεί απ' αυτόν το σκόλοπα αλλά ο Κύριος του είπε: *«Αρκεί σοι η χάρις μου, η γαρ δύναμεις μου εν ασθενεία τελειούται»*. Τότε αναφέρει την αληθινή του καύχηση: *«Ήδιστα ουν μάλλον καυχήσομαι εν ταις ασθενείαις μου...»*. Το μεγάλο καύχημα για τον Άγιο είναι ότι υπάρχει μια δύναμη η οποία *«τελειούται εν ταις ασθενείαις»*. Και καταλήγει ο Απόστολος: *«όταν ασθενώ τότε δυνατός ειμί»*. Αυτή είναι μια ανατροπή της συνηθισμένης καταστάσεως. Οι Άγιοι είναι παντοδύναμοι και ταυτόχρονα πάρα πολύ αδύνατοι. Όπως λέμε για τον Κύριο: *«κατάστικτος τοις μώλωψι και πανσθενουργός»*. Εάν τυχόν ένας ερχόταν και ήταν πάρα πολύ δυνατός, γιγάντιος τότε η παρουσία του ασφαλώς θα μας συνέθλιβε. Εάν νιώθαμε ότι κάποιος είναι παντοδύναμος και ταυτόχρονα είναι πάρα πολύ αδύνατος, σαν μικρό παιδί, σαν μωρό, σαν ελάχιστος (φτάνει ο απόστολος Παύλος να πει, και ο Αββάς Ισαάκ, σαν ανύπαρκτος), ε τότε νιώθεις διαφορετικά. Συγκλονίζεσαι με το ξένο μεγαλείο αυτού ο οποίος είναι παντοδύναμος και η παντοδυναμία του παρουσιάζεται με το να είναι τελείως άοπλος και τελείως αδύναμος στο να σου κάνει κακό. Ο Άγιος δεν μπορεί να κάμει κακό στον άλλο, αλλά ο άλλος μπορεί να τον πειράξει. Γρήγορα όμως καταλαβαίνεις ότι ο Άγιος είναι προφυλαγμένος από τη χάρη του Θεού και δε φοβάται καμμιά απειλή. Είναι παντοδύναμος όντας ασθενής. Γι' αυτό γράφει ο απόστολος Παύλος προς τους Κορινθίους: *«Καγώ ελθών προς υμάς, αδελφοί, ήλθον... εν ασθενεία και εν φόβω και εν τρόμω πολλώ,.. και το κήρυγμά μου ουκ εν πειθοίς ανθρωπίνης σοφίας λόγοις αλλ' εν αποδείξει πνεύματος»*. Επειδή, νομίζω, πήγε με πολλή ασθενεία και πολύ φόβο και τρόμο, γι' αυτό μίλαγε ως εξουσίαν έχων. Ή, αντίθετα να πούμε, επειδή είχε τη χάρη του Θεού, δεν είχε ανάγκη από κοσμική δύναμη και εξουσία. Η εξουσία αυτού, του οποίου *«η δύναμεις εν ασθενεία τελειούται»* δεν είναι ανθρώπινη, είναι εκ Θεού, και είναι ευλογία για όλους και σώζει όλους. Αυτό είναι το γνώρισμα της χαράς που δίδει η βασιλεία του Θεού· κοινοποιείται, απλώνεται *«παντί τω λαώ»*. Αυτό δείχνουν οι σχετικές παραβολές του Κυρίου: Με τη χαρά που αισθάνεται η γυναίκα που βρήκε τη χαμένη δραχμή και καλεί τις γειτόνισσες να χαρούν μαζί της. Με τη χαρά που έχει ο βοσκός που βρήκε το απολωλός πρόβατο και συγκαλεί όλους τους φίλους του για να συγχαρούν μαζί του. Με τη χαρά του Πατέρα, που δέχτηκε τον άσωτο γιο του και κάνει τραπέζι μεγάλο, ευχαριστιακό για να συγκεντρώσει όλους, να χαρεί όλο το σπίτι του, να χαρεί όλος ο κόσμος.

Η δύναμη του Αγίου είναι δύναμη όλων μας, και η χαρά του είναι χαρά όλων μας, ακριβώς γι' αυτό δεν κλείνεται στον εαυτόν του, αλλά προχέεται και δίδεται. Κι όπως αναφέραμε προηγουμένως τη γνώμη του Αγίου Ιωάννη του Δαμάσκηνου που λέει ότι γεμίζει η ψυχή, γεμίζει και το σώμα, γεμίζουν τα άγια λείψανα με τη χάρη του Θεού. Στη συνέχεια βλέπουμε ότι μπορεί κανείς να πάρει αυτή τη χάρη κι αυτή τη βεβαιότητα, ότι ο Θεός έγινε άνθρωπος και εθέωσε το ανθρώπινο, από την παρουσία των Αγίων, από τα άγια Λείψανά τους, από το λόγο τους. Όπως αναφέρει ο Ιγνάτιος ο θεοφόρος, ο άγιος «*δι' ων λαλεί πράσσει και δι' ων σιγά γινώσκεται*». Αυτό βλέπουμε και στο παράδειγμα του Κυρίου. Ο Υιός του Θεού έγινε άνθρωπος και κυκλοφόρησε μεταξύ μας. Και αναφέρει ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, ότι όλοι τον είδαν ως έναν άνθρωπο κοινό, γνώρισαν όμως τη θεότητά του αυτοί οι οποίοι είπαν, «*ιδού ημείς αφήκαμεν πάντα και ηκολουθήσαμεν σοι*». Και εις το πάντα, συνέκλεισαν τα τε κτήματα, χρήματα και θελήματα.

Αν τυχόν πεις: Θεέ μου να γίνει το θέλημά σου. Τότε παίρνεις μια άλλη δύναμη και γνωρίζεις ότι ο Χριστός δεν είναι απλώς υιός της Παρθένου και υιός της Μαρίας, αλλά είναι και Υιός του Θεού. Επίσης κάτι άλλο: Βλέπουμε στο παράδειγμα της αιμορροούσης, ότι βαδίζει ο Κύριος στο δρόμο και ο πολύς όχλος τον συνθλίβει. Μια αιμορροούσα όμως ακούμπησε το κράσπεδο του ιματίου αυτού, «*και έγνω τω σώματι ότι ίατο από της μάστιγος*». Ένωσε ότι έγινε καλά. Και ο Κύριος σταμάτησε την πορεία και είπε ότι κάτι έγινε: «*Ήψατό μου τις*». Μα, λένε οι Απόστολοι, τί σημαίνει «*ήψατό μου τις*», τη στιγμή που σε συνθλίβει όλος ο κόσμος; Ο κόσμος με συνθλίβει αλλά κάποιος με άγγιξε διαφορετικά. Και **αυτό το διαφορετικά έχει σημασία**, γιατί «*έγνω δύναμιν εξελθούσαν απ' εμού*».

Υπάρχει, αν θέλετε, η δυνατότητα μιας μυστικής, εσωτερικής έγγραφης. Μιας επαφής του ανθρώπου με το Θεάνθρωπο και με τον Άγιο. Ο Άγιος - όπως ο Κύριος παρουσιάστηκε ως κοινός άνθρωπος - είναι ένας κοινός άνθρωπος. Και μέσα εδώ, στην αίθουσά μας, υπάρχουν άγιοι, αλλά δεν το παίρνουμε εμείς είδηση. Γιατί; Γιατί δεν είμαστε σαν την αιμορροούσα. Τι μπορεί να γίνει τότε; Πώς μπορεί κάποιος να γίνει κοινωνός, να πάρει δύναμη από τον Άγιο; Γίνεται, βλέπετε, μυστική έγγραφη στο δρόμο. Αυτή την έγγραφη δεν την επηρεάζει ο θόρυβος που γίνεται γύρω, ούτε επίσης αυτή δίδει κανένα σημείο ζωής, ότι κάτι έγινε. «*Έγνω τω σώματι*» η αιμορροούσα, και ο Κύριος «*έγνω ότι δύναμις εξήλθεν εξ αυτού*». Πώς μπορεί να γίνει κάτι και για μας; Εδώ πέρα πάλι γυρίζουμε στο ίδιο. **Το μεγάλο πράγμα είναι αν μπορούμε να είμαστε συντετριμμένοι και να είμαστε απογοητευμένοι από τον εαυτό μας**. Και η αιμορροούσα εξαντλήσασα και δαπανήσασα πάντα τα εαυτής εις τους ιατρούς και μηδέν ωφεληθείσα, αλλά μάλλον εις το χείρον ελθούσα, είπε: Δεν υπάρχει τίποτε άλλο. Θα πάω στον Κύριο, και δε θέλω να του μιλήσω, δε θέλω να τον πάρω στο σπίτι μου,

αλλά μόνο θα ακουμπήσω το κράσπεδο του ιματίου του. Και έγινε αυτό, και σώθηκε. 'Η να είμαστε απογοητευμένοι, **να έχουμε τη χάρη της ολικής αποτυχίας** και να είμαστε κατερραγμένοι (κοιτάχτε, αυτό είναι χαρούμενο γεγονός, μην το παίρνετε σαν μακάβριο). 'Η **να είμαστε φοβερά ευαίσθητοι σαν τα μικρά παιδιά**. Τότε μπορεί κάτι να γίνει.

Και με τους προσκυνητές του Αγίου Όρους κάτι παρόμοιο νομίζω ότι συμβαίνει· οι πολύ πονεμένοι και ευαίσθητοι ή τα μικρά παιδιά παίρνουν μηνύματα. Και τα μικρά παιδιά είναι το υπόδειγμα της ωριμότητας για να μπούμε στη Βασιλεία των ουρανών.

Το τραγικό είναι ότι εμείς πολλές φορές, ενώ έχουμε χίλια βάρσανα και είμαστε καταχτυπημένοι, δεν έχουμε όμως τη συντριβή και την ταπείνωση της αιμορροούσης γι' αυτό ίσως δεν μπορούμε να επικοινωνήσουμε με τους Αγίους.

Περνά παρά πολύ η ώρα και θα αρχίζω να τελειώνω. Κοιτάζω τώρα αυτό που έγραψα εδώ: **«Η ορθόδοξη πίστη προϋπόθεση της αγιότητας και της θεώσεως»**. Όπως είπαμε και στην αρχή, νομίζω ότι για αγιότητα και για θέωση μπορούμε να μιλάμε μόνο μέσα στην ορθόδοξη Εκκλησία, όπου γνωρίζεται όντως ο Θεάνθρωπος, ο οποίος δεσπόζει των επουρανίων και των επιγείων, ο οποίος πράττει τα ανθρώπινα θεϊκώς και τα θεία ανθρωπίνως. Και όταν λέμε, μόνο μέσα στην ορθόδοξη Εκκλησία, αυτό το πράγμα μην το πάρετε ως κάτι το οποίο χωρίζει. Αυτό το «μόνο στην ορθόδοξη Εκκλησία» είναι ευλογία για όλο τον κόσμο και για όλους τους ανθρώπους - αρκεί να γνωρίσουμε τι είναι η ορθόδοξη Εκκλησία. Όπως είπαμε για την αγάπη: **Η αγάπη δεν είναι συναισθηματισμός, ούτε λόγια που δεν έχουν σημασία· ούτε φωνές πάλι και τιμωρίες που δεν έχουν νόημα. Η αλήθεια, όπως και η αγάπη, είναι «σκληρή» και ταυτόχρονα είναι η μόνη σωτηρία**. Λοιπόν, «μόνο μέσα στην ορθόδοξη Εκκλησία». Γι' αυτό λέει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς ότι τα δυσεβή δόγματα και ακάθαρτα πάθη μαζί εισέρχονται στον άνθρωπο. Όπως επίσης **αν κάποιος δεν έχει σωστή πίστη δεν μπορεί να φτάσει στο πλήρωμα της ζωής, στη θέωση**. Αν κάποιος δεν πιστεύει στη θεότητα του Κυρίου δεν μπορεί να φτάσει και να ζήσει το γεγονός της κατά χάριν θεώσεως. Μέσα στην Εκκλησία οι Άγιοι μας διαβεβαιούν ότι ο Κύριος είναι τέλειος Θεός. Ακριβώς επειδή αν δεν ήταν τέλειος Θεός και δεν είχε προσλάβει την ανθρώπινη φύση δε θα είχαμε σωθεί. *«Το γαρ απρόσληπτον αθεράπευτον»*, επειδή εμείς, λένε οι Άγιοι έχουμε σωθεί και είμαστε θεοί κατά χάριν, ο Χριστός είναι τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος. Επίσης για την Παναγία - που βλέπετε σήμερα τόσες αιρέσεις να τη χτυπούν - λέει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος (και το παίρνει όλη η Εκκλησία, ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός και άλλοι), ότι όποιος δε δέχεται την αγίαν Μαρίαν ως Θεοτόκον *«χωρίς εστί της θεότητας»*. Είναι έξω, χωρισμένος από τη θεότητα. Και αυτό το όνομα, «Θεοτόκος», συνιστά όλο το μυστήριο της θείας Οικονομίας.

Ακριβώς γιατί όπως είπαμε και προηγουμένως, η Παναγία ανέδειξε την ανθρώπινη φύση όχι απλώς θεοδόχο αλλά θεογεννήτρια. Και η Θεοτόκος δεν είναι έξω από μας, αλλά είναι το αληθινό υπόδειγμά μας, είναι η μητέρα μας. Και όπως ο Κύριος δεν ήρθε σαν δυνατός να μας πει ότι εγώ είμαι τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος, και ότι εσείς είστε χαμένοι· αλλά ήρθε ως αδύνατο παιδί, για να μας βοηθήσει με έναν τρόπο πολύ παράξενο, ζητώντας μας βοήθεια. Έτσι και η Παναγία, η αληθινή Θεοτόκος, δεν είναι έξω από μας, αλλά μας δίδει τη χάρη, με τη θεομητορική της στοργή να γίνει και ο καθένας μας Θεοτόκος ψυχή.

Λέει ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος ότι όταν κανείς ησυχάσει, όταν καθαρεύσει εν τη καρδία, μπορεί να συλλάβει μέσα στην καρδιά του την όντως χαρά. Και όπως η μητέρα νιώθει ότι έχει μέσα στα σπλάγχνα της το συλληφθέν έμβρυον, γιατί νιώθει την ύπαρξή του από τα σκιρτήματά του, έτσι ακριβώς νιώθει και ο άνθρωπος ότι συνέλαβε τη χαρά, την ενυπόστατη γιατί αισθάνεται τα σκιρτήματα της όντως χαράς μέσα του. Και έτσι ο ίδιος ο άνθρωπος γίνεται κατά χάριν Θεοτόκος. Αυτά είναι τα τολμηρά τα οποία πιστεύονται και βιώνονται μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

Στη συνέχεια λέμε ότι οι Άγιοι είναι οι θεολόγοι. **Θεολόγοι στην ορθόδοξη Εκκλησία δεν είναι ούτε οι ειδικευμένοι, ούτε οι διανοητές.** Υπάρχει μια φράση η οποία επαναλαμβάνεται έξι φορές στο Συνοδικόν της Ορθοδοξίας: *«Κατά τας των Αγίων θεοπνεύστους θεολογίας»*. Δε λέει κατά τας εμπεριστατωμένες μελέτας των ειδικών, ούτε κατά τας βαθυστοχάστους φιλοσοφίας των μεγάλων εγκεφάλων, αλλά λέει: *«κατά τας θεοπνεύστους θεολογίας των Αγίων»*. Και αυτό που κάνει εντύπωση σ' αυτή τη φράση είναι ότι δε γίνεται λόγος για μια θεολογία, αλλά για θεολογίες. Και ενώ υπάρχουν πολλές θεολογίες, δεν υπάρχει Βαβέλ αλλά υπάρχει η χάρη της Πεντηκοστής. **Ο καθένας κινείται ελεύθερα, ο καθένας εκφράζεται με το δικό του τρόπο και ταυτόχρονα δεν υπάρχει σύγχυση, αλλά υπάρχει μία συμφωνία, ακριβώς γιατί όλες οι θεολογίες είναι θεόπνευστες.** Όλοι οι Άγιοι πέτυχαν *«τη ταπεινώσει τα υψηλά και τη πτωχεία τα πλούσια»*. Και έτσι ανιστάμενοι μετά από τη δοκιμασία αυτή, **μπαίνουν σε ένα χώρο όπου δεν υπάρχει συνωστισμός ατόμων αλλά περιχώρησις αγαπωμένων προσώπων.**

Ο άγιος Κοσμάς λέει ότι το κακό θα έλθει από τους διαβασμένους. Και νομίζω ότι έχει δίκιο γιατί οι διαβασμένοι έρχονται από τη Βαβέλ. Και είναι οι διαβασμένοι εκείνοι που φέρνουν τη σύγχυση. Ο καθένας γυρίζει γύρω από τον εαυτόν του. Ο καθένας νομίζει ότι αυτός είναι ο άξων του σύμπαντος κόσμου. Και έτσι ο ένας αναιρεί τον άλλον και δεν τελειώνει ποτέ αυτή η διαδικασία.

Ενώ αντίθετα λέμε ότι το καλό θα έρθει από τους Αγίους, γιατί **οι Άγιοι είναι ελεύθεροι και ταυτόχρονα είναι ενωμένοι. Και πώς**

μπορεί να έχουμε μια τέλεια ελευθερία (γιατί μιλάει ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης για ανυπότακτη ελευθερία) και τέλεια ενότητα; Γιατί ο καθένας ανακεφαλαιώνει το όλον, είναι εν σμικρώ Εκκλησία. Και ενώ κάθε άνθρωπος είναι κατ' εικόνα Θεού πλασμένος και μπορεί να φθάσει στη θέωση, ταυτόχρονα, κατά τον άγιο Γρηγόριο Νύσσης, *«εις άπαν το γένος, απ' αρχής μέχρι των εσχάτων μία τις του Όντος διήκει εικών»*. Γι' αυτό *«εις άνθρωπος κατωνομάσθη το παν»*. Μπορούμε δηλαδή να δούμε μία εικόνα του Θεού σε όλο το ανθρώπινο γένος, και να ονομάσουμε έναν άνθρωπο όλο το ανθρώπινο γένος. Και ταυτόχρονα κάθε άνθρωπος είναι κατ' εικόνα Θεού που ανακεφαλαιώνει το όλον. Αυτά είναι τα υπέρ φύσιν και έννοιαν, τα οποία χαρίζονται στους Αγίους, στους ανθρώπους μέσα στην ορθόδοξη Εκκλησία. Και αυτή είναι η ελευθερία από τον κλειστό χώρο του κτιστού και του χρονικού. Γι' αυτό λοιπόν λέμε ότι έχει δίκιο ο άγιος Κοσμάς που λέει ότι από τους διαβασμένους θα έρθει το κακό, επειδή **οι διαβασμένοι νομίζουν ότι είναι μορφωμένοι**. Και το καλό θα έρθει, έρχεται, από τους Αγίους οι οποίοι **φέρνουν αυτή την ελευθερία και την ενότητα**.

Στη συνέχεια να πούμε για **το έργο του θεολόγου**.

Όταν υπάρχει αυτή η σχέση μεταξύ Θεού και ανθρώπου, όταν ο Υιός του Θεού έρχεται και γίνεται άνθρωπος και σώζει όλο τον άνθρωπο, ένας ορθόδοξος θεολόγος τί έχει να πει; Έχει σαν έργο του κάτι να διαβάσει και να δώσει; Νομίζω πως όχι. Εφ' όσον όλο το ανθρώπινο γένος σώθηκε, **θα πρέπει όλοι να προσφέρουμε όλο μας τον εαυτό στο Χριστό και στους αδελφούς του**. Έτσι ζούμε, έτσι θεολογούμε. Είναι σχετικό αυτό που λέει και ζει ο απόστολος Παύλος, *«ως αληθής εραστής και εξεστηκώς»*: *«Ου ζητώ τα υμών αλλ' υμάς»*. Και *«ευδοκούμεν μεταδούναι υμίν ου μόνον το ευαγγέλιον του Θεού αλλά και τας εαυτών ψυχάς, διότι αγαπητοί ημίν γεγένησθε»*.

Είναι καλό ένας θεολόγος να διαβάσει το Ευαγγέλιο; Είναι καλό να διαβάσει τους Πατέρες; Είναι καλό να είναι ενημερωμένος στη νέα θεολογική παραγωγή την ορθόδοξη ή μήπως και την ξένη και ετερόδοξη; Όλα καλά είναι, αλλά εάν τυχόν μείνουν σαν γνώσεις μόνον, δεν έγινε τίποτε. Όπως λέει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς: Αν χίλιες φορές διανοηθείς περί του Θεού, δεν πάθεις δε τα θεία, τίποτε δε γνώρισες όντως. Τότε μπορεί να πει κανείς: Πώς μπορούμε να πάθουμε τα θεία εμείς οι απλοί άνθρωποι; Νομίζω ότι όλοι είμαστε απλοί και οι Άγιοι προπαντός είναι οι πραγματικά απλοί.

Το να είναι κανείς θεολόγος είναι το πιο βασανιστικό και το πιο μεγάλο πράγμα. Η μεγαλύτερη ταλαιπωρία και η μεγαλύτερη ευλογία, γιατί είμαστε στρατευμένοι με όλη μας τη ζωή, εμείς οι ταλαίπωροι **να δώσουμε ένα μήνυμα για την ανάσταση του**

Χριστού στον κόσμο. Και θα πει κανείς· ποιός είμαι εγώ; Ε, αυτός ο ταλαίπωρος είμαι. Αλλά αυτός ο ταλαίπωρος, που είμαι, διψά την Ανάσταση. Και τί γίνεται; Να τι γίνεται: **Επειδή ο Θεός μας αγαπά, επιτρέπει να περάσουμε πολλές δοκιμασίες στη ζωή μας** και όπως λέει ο Αββάς Ισαάκ: **Η ταπείνωση, που είναι αφορμή να δεχθεί κανείς τη χάρη του Θεού, είναι γέννημα της γνώσεως και η γνώση είναι γέννημα πολλών πειρασμών. Και το πλεονέκτημά μας είναι ότι έχουμε πολλούς πειρασμούς, ότι έχουμε πολλούς σταυρούς. Και καμιά φορά όταν τα πράγματα πάνε ανάποδα στη ζωή μας, όταν δεν έρθουν έτσι που τα προγραμματίζουμε, όταν έχουμε δυσκολίες στις σχέσεις μας με τους οικείους μας, όταν τα παιδιά δεν πάνε καλά, όταν έρθουν αρρώστιες, όταν φτάσουν θανατικά, όταν δεν ξέρουμε τι να κάνουμε, όταν δεν μπορούμε να ησυχάσουμε, όταν δεν μπορούμε να διαβάσουμε, αν θέλετε, δεν μπορούμε να προσευχηθούμε, τότε που είμαστε χαμένοι, ας μην τα χάσουμε. Και ας πούμε: «Θεέ μου, κάνε εσύ ό,τι θέλεις, εγώ δεν ξέρω, εσύ ξέρεις, εσύ με αγαπάς. Αν θέλεις να διαλυθώ και 'γώ και το σπίτι μου, ας διαλυθώ, αν είναι θέλημα δικό σου».** Και όταν αυτό πει κανείς, ο Θεός, που αγαπά το πλάσμα του, έρχεται και μας δίδει μια δύναμη, μια χάρη, μια βοήθεια την οποία δεν καταλαβαίνει κανείς τρίτος... Και τότε νιώθουμε τι σημαίνει ότι εκ κοιλίας του κήτους εβόησε προς Κύριον ο Ιωνάς και εσώθη· τι σημαίνει ότι ο Χριστός ανέστη εκ νεκρών. **Τότε, μετά από αυτόν τον πολύ πόνο και την ανερμήνευτη βεβαιότητα, πηγαίνοντας στο σχολείο, μπορούμε να μπούμε στην τάξη και να αγαπάμε τα παιδιά σαν παιδιά δικά μας, σαν τον εαυτό μας.** Να τα βλέπουμε σαν μεγάλους, σαν γέρους, σαν κεκοιμημένους, σαν να έχουν γίνει χώμα, και όμως να τα βλέπουμε μπροστά στα μάτια του Θεού. Και να πούμε στα παιδιά με την παρουσία μας: «παιδιά, μπορείτε να κάνετε υπομονή, ο Χριστός αναστήθηκε εκ νεκρών». Έτσι λοιπόν νομίζω ότι **μέσα σε όλη μας τη ζωή, και με όλες τις ταλαιπωρίες ετοιμαζόμαστε για να δώσουμε αυτή τη μία μαρτυρία, ότι ο Χριστός αναστήθηκε εκ νεκρών,** και έτσι προχωρεί η ορθόδοξη θεολογία.

Πρέπει να τελειώσω.

Ήρθε ένα παιδί στο Μοναστήρι και μου λέει: Έχω σχέση με την Εκκλησία. Και του λέω, εντάξει, καλά κάνεις. Και μου είπε την ιστορία του. Ήταν μαθητής, με γονείς διαζευγμένους. Είχε διαβάσει Νίτσε, Σαρτρ... Το είχε ρίξει έξω. Έκανε τον πολύ άθεο και μοντέρνο. Στο σχολείο φυσικά κορόιδευαν το θεολόγο. Κάποτε έφυγε ο θεολόγος τον οποίο κορόιδευαν και θα ερχόταν ένας άλλος. Μετά από λίγο τους είπαν ότι δεν θα έρθει άλλος, αλλά θα έρθει άλλη. Οπότε είπαν: «πολύ ωραία, θα σπάσουμε πλάκα με τη θεολόγο». Και ετοιμάστηκαν να την υποδεχθούν με ερωτήσεις ειρωνικές, μέχρι και ανυπόφορα αυθάδεις, προκλητικές. Η θεολόγος ήρθε. Μπήκε στην τάξη και άρχισε η βροχή των ερωτήσεων, τα

χαμόγελα κ.λπ. Αυτή έμεινε απαθής, έκανε το μάθημα. Την άλλη μέρα ξανάγινε το ίδιο, και την τρίτη μέρα επανελήφθη... Η θεολόγος συνέχιζε τη δουλειά της. Οπότε τα παιδιά άρχισαν να παραξενεύονται. Ο συγκεκριμένος μαθητής άρχισε να διερωτάται σοβαρά: Μα, τί γίνεται εδώ; Αν τυχόν κάποιον χτυπάς και τον περνούν οι σφαίρες σου από τη μια μεριά στην άλλη και αυτός δεν παθαίνει τίποτε, θα πρέπει ή φάντασμα να είναι ή να παίρνει δύναμη από κάπου αλλού. Εδώ κάτι συμβαίνει. Πράγματι σε λίγο χρόνο άλλαξε η συμπεριφορά των μαθητών. Αυτή -συνέχισε να μου λέει το παιδί- ήταν για μένα ο μοναδικός άνθρωπος που συνάντησα στη ζωή μου. Αυτή έγινε η μάνα μου και σε αυτήν άνοιξα την καρδιά μου. Αυτή με οδήγησε στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Το παιδί ήταν φοιτητής, πήγαινε στην Εκκλησία, εξομολογιόταν και είχε σχέση με τους Αγίους.

Νομίζω ότι η θεολόγος αυτή, παρουσίασε στην πράξη ποιο είναι το αρχέτυπο της Ορθοδοξίας, τι είναι ο Άγιος. Δηλαδή **αυτή παρουσίασε έργο, το πως πολιτεύθηκε ο Χριστός στο πάθος**. Αυτή έδωσε στα παιδιά να καταλάβουν τί σημαίνει το «*ουκ απειθώ ουδέ αντιλέγω*». Αυτή υπέμεινε τα πάντα, άφησε τα παιδιά να την βρίσουν - και είχε τη δύναμη να το κάμει. Αφού τέλειωσε όλο το βρίσιμο, αφού τέλειωσε όλη η μανία, τα παιδιά έγιναν δικά της παιδιά. Και στη συνέχεια, αυτή τα οδήγησε στην Ορθόδοξη Εκκλησία δηλαδή στο Χριστό, στην Παναγία και στους Αγίους, και έτσι τους έδωσε τη δυνατότητα της σωτηρίας.

Μετά από το μεγάλο αυτό παράδειγμα θα ήθελα να θυμηθούμε εκείνο που συνέβη στη ζωή του αγίου Αντωνίου. Όταν ο άγιος Αντώνιος διερωτήθη σε ποιο επίπεδο τελειότητας να βρίσκεται, τον έστειλε ο Θεός σε ένα τσαγκάρη. Και ο τσαγκάρης αυτός στα μάτια του Θεού ήταν στο επίπεδο του αγίου Αντωνίου. Και νομίζω ότι ο τσαγκάρης αυτός είναι μεγαλύτερος από τον άγιο Αντώνιο επειδή δεν είναι άγιος Αντώνιος. Ως ανώνυμος, μετέχει του «Ανωνύμου Ονόματος». Και το θέμα είναι ότι **πολλοί «τσαγκάρηδες» υπάρχουν μέσα στο λαό μας**, και ένας τσαγκάρης, από αυτούς είναι η θεολόγος μας. Και πολλοί Άγιοι και πολλές Αγίες υπάρχουν, και πολλοί θεολόγοι μεγάλοι. Και θεολόγοι είναι εκείνοι που έχουν τη δύναμη αυτή μέσα τους και δίδουν τη μαρτυρία κατά τον τρόπο του Μεσσία, ο οποίος όπως αναφέρει ο Προφήτης: «*ουκ ερίσει ουδέ κραυγάσει, ουδέ ακούσει τις εν ταις πλατείαις την φωνήν αυτού*». Και όμως αυτός είναι που σώζει τον κόσμο.

Τελειώνοντας μπορούμε να ξαναπούμε ότι η δύναμη του ορθοδόξου Αγίου δε βρίσκεται στο ότι είναι ενάρτεος και έχει καλές συνήθειες, αλλά στο ότι είναι ο ίδιος ο Χριστός μέσα του. Και η δύναμη η δική μας εδώ δε βρίσκεται στο ότι έχουν συγκεντρωθεί 2.000 ή 3.000 άτομα - και αν παρακάτω έχουν συγκεντρωθεί 100.000 - είναι ισχυρότεροι, αλλά επειδή έχουμε συγκεντρωθεί εν ονόματι του

Ιησού Χριστού. Και ακριβώς επειδή συγκεντρωθήκαμε εν ονόματι του Ιησού Χριστού και είμαστε ένα κομμάτι του προζυμίου της βασιλείας των ουρανών, έχουμε ένα δυναμισμό που **δεν τελειώνει ποτέ και δε φοβάται τίποτε.**

Σε μια φοιτητική συγκέντρωση κάποιος φοιτητής μου είπε: «Εντάξει αυτά που λες, αλλά εδώ υπάρχει ο κίνδυνος για έναν πυρηνικό όλεθρο που θα κάνει στάχτη τα πάντα.

Θυμάμαι, μετά πήγα στο Άγιον Όρος. Σύντομα άρχισε η μεγάλη Εβδομάδα. Και ζήσαμε τον « όλεθρο », αν θέλετε, του Πάσχα. Τότε λες: όποιος περάσει αυτόν τον όλεθρο δε φοβάται τίποτε. Πέρα από Τσερνομπίλ και τα παρόμοια, αυτό το οποίο μένει και όσο και αν το χώσεις αγιάζει την ψυχή και το σώμα του ανθρώπου και της ανθρωπότητας όλης, είναι αυτό το μικρό προζύμι της βασιλείας των ουρανών το οποίο υπάρχει μέσα σε έναν Άγιο και μέσα σε όλους τους Αγίους. Και αυτό το προζύμι αντιπροσωπεύουμε εμείς εδώ. Γι' αυτό και **είμαστε ασθενείς, καυχιόμαστε όμως ότι υπάρχει Ένας δυνατός που μας αγαπά και αγαπά όλο τον κόσμο, και γι' αυτό μπορούμε να προχωρήσουμε.**

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ:

Ένας σύνεδρος: Επανελημμένα τόνισε ο π. Βασίλειος ότι Άγιοι υπάρχουν μόνο στην Ορθοδοξία.

Βέβαια για τον Λούθηρο και τους λοιπούς Προτεστάντες, δεν γεννάται ζήτημα, διότι δεν αναγνωρίζουν ούτε την Παναγία, ούτε τους Αγίους.

Ένας Καθολικός όμως χριστιανός και πολύ περισσότερο ένας Καθολικός θεολόγος, θα μπορούσε να υποβάλλει μια ένσταση και να αντιπαρατάξει ένα πλήθος Αγίων της Δυτικής Εκκλησίας, οι οποίοι γι' αυτούς είναι πρότυπα ζωής και οι οποίοι έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αγιότητας, π.χ: πίστη στο Θεό, αγάπη στο Θεό και στον άνθρωπο, ταπείνωση, καθαρότητα, προσευχή, υπομονή και τέλος, θέωση.

Ένα παράδειγμα: Ο Φραγκίσκος της Ασίζης τον οποίο σέβεται, τιμά και προσκυνά, ολόκληρη η Παπική Εκκλησία. Το ερώτημά μου είναι: ποιά είναι η ειδοποιός διαφορά των Αγίων της Ορθοδοξίας σε σύγκριση με τους Αγίους της Δυτικής Εκκλησίας; Παρακαλώ θα ήθελα κάποιες διευκρινίσεις.

π. Βασίλειος Γοντικάκης: Πριν πούμε δυο λόγια για το θέμα των Ρωμαιοκαθολικών Αγίων, θα ήθελα ν' αναφερθώ σε μια ένσταση: «Γιατί τα **κατηχητικά** κατηγορούνται ότι δεν είχαν τη θεία Χάρη και μόνο καταστροφή φέρανε και τίποτα θετικό;» Ευχαριστώ πολύ αυτόν που έγραψε αυτήν την ερώτηση, αυτήν τη φράση. Δεν ξέρω αν σας έδωσα να καταλάβετε αυτό που ήθελα να σας πω. Αν δε σας το έδωσα, σημαίνει ότι εγώ φταίω. Δε θέλω να χτυπήσω τα κατηχητικά, ούτε **τη θεολογία των Πανεπιστημίων**. Όταν ο Κύριος ήρθε για να μας σώσει, όπως λέγεται, κατέκρινε την αμαρτία «εν τη εαυτού σαρκί». Αν την κατέκρινε στη δική μας τη σάρκα έπρεπε να μας κάψει όλους. Εγώ δεν έχω διάθεση να κατακρίνω κανένα για να σώσω τον εαυτό μου. Λέμε ότι περάσαμε μια περίοδο δοκιμασίας όλοι μας, και τα Πανεπιστήμια και τα κατηχητικά μας και το Άγιον Όρος. Μη νομίζετε ότι το Άγιον Όρος είναι κάτι μαγικό, έξω από επιδράσεις. Τον περασμένο αιώνα και στις αρχές του αιώνα μας, καλύπτονταν οι τοιχογραφίες και οι τέλειες εικόνες οι βυζαντινές, με κάτι καρικατούρες της Δύσεως. Τώρα καταλαβαίνουμε ότι κάτι δεν πήγαινε καλά και τα διορθώνουμε.

Νομίζω ότι όπως ο Απόστολος Πέτρος ζήτησε από το Χριστό να βαδίσει επάνω στα κύματα και ο Κύριος του έδωσε την άδεια να το κάνει και μετά πάλι από αγάπη για λίγο τον εγκατέλειψε η χάρη του και άρχισε να βουλιάζει και να ζητάει τη βοήθεια του Κυρίου, έτσι καμιά φορά, δεν ξέρω αν είναι σωστό αυτό, μας εγκαταλείπει λίγο ο Κύριος, κάπως τα κάνουμε θάλασσα για να ξαναγυρίσουμε πάλι με ταπεινώση. Έτσι νιώθω για το θέμα των κατηχητικών, γιατί όλοι του Κατηχητικού είμαστε και όλοι του Πανεπιστημίου είμαστε. Και νομίζω ότι εγώ δε διαφέρω από σας, επειδή έβαλα ένα σκούφο. Διαφέρει αυτός ο οποίος είναι πιο ταπεινός. Μην τα μπλέκουμε τα πράγματα. Όπως έλεγε ένας αγιορείτης, μην μπλέκουμε τις μύξες με τις μαρμελάδες.

Άγιος είναι ο ταπεινός. Άγιος είναι αυτός που δε ζει για τον εαυτό του και ζει για τον άλλο. Αυτό που έλεγε ο πατήρ Παύλος, το δέχομαι. Δέχομαι να με κατακρίνουν.

Επίσης θα ήθελα και τούτο να πω, μεταξύ μας, αδελφικά: Και αν φωνάξω, αν σας «βρίσω» να το αγαπήσετε, σας το λέω από αγάπη. Κοιτάξτε· πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που μιλάμε οι θεολόγοι. Λίγο διαφορετικά να τα λέμε. Μια φορά ένας θεολόγος ιεροκήρυκας έκανε το κήρυγμά του με το συνηθισμένο στόμφο. Αφού τέλειωσε το κήρυγμα λέει απλά: Το απόγευμα στις 5 η ώρα θα γίνει διάλεξη στην τάδε αίθουσα. Και λέει ένας: Μα δεν μπορούσε ο Χριστιανός να μας τα πει έτσι όλα;

Τώρα αυτό που λέμε, ότι **Άγιοι υπάρχουν μόνο μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία**. Είναι μια ομολογία πίστεως που σας την κάνω εξομολογητικά. Έτσι νιώθω, έτσι το πιστεύω. Και όταν σας λέω ότι Άγιοι υπάρχουν μόνο μέσα στην ορθόδοξη Εκκλησία, αυτό το πράγμα **είναι ευλογία για όλο τον κόσμο, για τους ορθόδοξους,**

για τους αιρετικούς, για τους άθεους. Είναι ευλογία για όλο τον κόσμο. Έτσι το νιώθω. Και αυτό που είπε ο αδελφός

προηγούμενος, για τους Αγίους της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας... Εντάξει. Εγώ σας λέω τι έχω ζήσει, πως το έχω δει, για να είμαι ειλικρινής με τον εαυτό μου και με σας. Λίγο έζησα στη Δύση και νιώθω ότι ούτε οι ίδιοι μιλούν για θέωση. Και μετά αυτό που λέμε εδώ, ότι ο Χριστός είναι ο τρέφων, ο συντηρών και ο πληθύνων τα σύμπαντα, και ότι το κέντρο της ζωής μας είναι ο Χριστός, ότι καθένας γίνεται Χριστός κατά χάριν, ο καθένας ανακεφαλαιώνει το όλον και ο καθένας είναι «εν σμικρώ» Εκκλησία. Αυτά όλα που τα ζουν οι Άγιοι, δεν τα ζουν αυτοί και δεν τα λένε αυτοί. Και η αρχιτεκτονική της διοικήσεως, της θεολογίας και της ευσεβείας της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας είναι διαφορετική. (Διαφορετική η σχέση διοικήσεως, θεολογίας και ευσεβείας μεταξύ τους).

Διαφορετική η έννοια και η πραγματικότητα γι' αυτούς του τι είναι θεολογία, τι είναι αγιότητας, τι είναι άγιοι και τι θεολόγοι.

Αυτό δεν είναι κάτι που το λέμε από μίσος, αλλά το λέμε από αγάπη και γι' αυτούς. Και μου αρέσει, το θέλω, να έρχονται εδώ να μου φωνάζουν και να μου λένε ότι πρέπει να αγαπάς όλους. Και έτσι πρέπει να είναι. Όταν όμως μιλάμε για «*καύσιν της καρδίας υπέρ πάσης της κτίσεως*», **για την αληθινή αγάπη αυτό δε θα γίνει με φιλοφροσύνες, που δεν κοστίζουν**, αλλά με το να πάψω να ζω για τον εαυτό μου και να ζει «*εν εμοί*» ο Χριστός. Αυτά είχα να πω τώρα.

Κάτι άλλο σχετικό. Κάποτε, σε μια ομιλία, ένας φοιτητής με ρώτησε: Αν τυχόν κάποιος δεν είναι χριστιανός αλλά είναι κάτι άλλο π.χ. βουδιστής, τί γίνεται μ' αυτόν; Απήντησα: Εγώ ξέρω ότι το πλήρωμα της ζωής το φθάνει ο άνθρωπος μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Και είπα γι' αυτόν: Όλοι είναι πλάσματα του Θεού. Έχει ο Θεός για όλους. Ο Θεός ξέρει.

κ. Αραμπατζής: Πάτερ Βασίλειε,

Όταν εις την αμαρτωλότητα του Τελώνου που κραυγάζει «*ο Θεός ιλάσθητί μοι τω αμαρτωλώ και ελέησόν με*», υπάρχει ο Φαρισαίος ο οποίος αντίκειται και αντιδρά στον Τελώνη και δακτυλοδεικνύει και επισημαίνει, πως θα μεταβληθεί και θα προοδεύσει και θα μεταπηδήσει εις την Ζακχαιϊκήν πραγματικότητα ο κραυγάζων Τελώνης; Πρώτη ερώτηση.

Δεύτερη ερώτηση: Δεν πρέπει να είναι πρότυπόν μας ο Κύριος ο οποίος μας λέει: «*μάθετε απ' εμού ότι πράος ειμί και ταπεινός τη καρδία και ευρήσετε ανάπαυσιν ταις ψυχαίς ημών*». Αυτό το «μάθετε», θέλω να μου αναπτύξετε.

Ερώτηση τρίτη: Ο Ιερομόναχος μακαρίτης πατήρ Ευσέβιος Ματθόπουλος εις ποίον Πανεπιστήμιον του εξωτερικού σπούδασε ή Θεολογική Σχολή και συνεπώς εδέχθη επιδράσεις ρωμαιοκαθολικές

και προτεσταντικές και τις κληροδότησε στο έργο του και στους συνεχιστές του;

Σχόλιον: Επειδή δεν έλαβα απάντηση εις το ιδεολόγημα Ελληνοχριστιανισμού, φέρω ενώπιόν σας τα ακόλουθα:

Πρώτον τα υπό του Γερμανού Πρυτάνεως του Πανεπιστημίου του Μονάχου κατά το 1975, λεχθέντα εις φίλο και συνεργάτη μου φιλόλογο και θεολόγο:

»Εσείς οι Έλληνες, εμάς τους Γερμανούς, μας παραλάβετε σκυλιά και μας κάματε ανθρώπους. Αν εμείς οι Γερμανοί, είχαμε την κληρονομιά που έχετε εσείς οι Έλληνες θα είμεθα οι ημίθεοι του κόσμου.

Ο Δραμινός χριστιανικός παιάν ψάλλει: «Είμαστε του Ναζωραίου τα παιδιά, του νικητού του μίσους, της κακίας, είμαστε δοσμένοι με όλη την καρδιά στο έργο του χρέους, της θυσίας. Το σύμβολό μας, ο σταυρός· αυτόν κρατώντας προχωρούμε, με αυτόν νίκησε ο Χριστός, γι' αυτό και μεις με αυτόν νικούμε. Αυτόν κοιτώντας με χαρά, παίρνουμε δύναμη και θάρρος και σε όλους λέμε δυνατά, πως δρόμος δεν υπάρχει άλλος».

π. Βασίλειος Γοντικάκης: Μια στιγμή, θα ήθελα να έλεγα το εξής: Το μεγάλο προσόν που έχουμε - και είναι χρέος μας και γι' αυτό θα μας ζητήσουν λόγο πάρα πολλοί - είναι ότι ανήκουμε στην Ορθόδοξη Εκκλησία και έχουμε αυτούς τους Πατέρες που έχουμε.

Αυτοί οι Πατέρες, δεν ανήκουν πιο πολύ στους Αγιορείτες από ότι στους ανθρώπους που είναι εδώ στον κόσμο. Το μεγάλο προσόν είναι ότι είμαστε Ορθόδοξοι, κι' έχουμε τους πατέρες που έχουμε. Οι πατέρες αυτοί δεν ανήκουν πιο πολύ στους Μοναχούς, απ' ό,τι ανήκουν σε όλους τους ανθρώπους και νομίζω ότι αυτή η αίσθηση της αδελφοσύνης, δόθηκε από αυτά που είπαμε. Γι' αυτό εγώ λέω ένα πράγμα:

Μη συζητάμε για τα Κατηχητικά και για τις Ενώσεις και για τους Συλλόγους ή για τα Μοναστήρια, ποια είναι καλύτερα ή χειρότερα, αλλά έχουμε πρότυπο τον Κύριο που είναι πρᾶος και ταπεινός τη καρδιά, με το να ζούμε κοντά στους Αγίους, με το να κάνουμε προσκυνήματα στους τόπους που έζησαν, εφ' όσον και οι τάφοι τους και τα Αγία Λείψανα τους έχουν αυτήν τη χάρη. Να προσκυνούμε τις εικόνες τους, να παρακολουθούμε τις ακολουθίες τους και να διαβάζουμε τα συγγράμματά τους με την ίδια ευλάβεια που παρακολουθούμε τη Θεία Λειτουργία και διαβάζουμε το Ευαγγέλιο. Και αν ένας διψά, αν ένας πονά, αν ένας θέλει ελευθερία, θα την βρει μέσα εκεί.

Λέμε ότι έχουμε *«τας των Αγίων θεοπνεύστους θεολογίας»*. Αγάπησε όποιον Άγιο θέλεις. Τον Άγιο Βασίλειο, το Χρυσόστομο, το Μάξιμο τον Ομολογητή. Άλλοι λένε ότι εσείς τώρα κάνετε χωρισμό των ηθικολόγων Πατέρων και των Μυστικών. **Δεν υπάρχουν ηθικολόγοι και Μυστικοί Πατέρες. Υπάρχουν θεόπνευστοι Πατέρες και θεόπνευστοι Άγιοι.**

Γι' αυτό εγώ λέω, όλοι μας ας μελετήσουμε τους Πατέρες και έτσι θα γίνει η ζωή μας καλύτερη. Όπου και αν βρισκόμαστε, αν είμαστε νέοι, γέροι, άνδρες, ή γυναίκες, αν φοράμε ράσα, ή αν φοράμε κοσμικά ρούχα. Στο τέλος οι διαφορές αυτές είναι μηδαμινές. Ο αγώνας δίνεται στην ταπείνωση και στην αγάπη και η τελική κρίση είναι ο θάνατος. Όπως λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, **ο πιο ψηλός από τον πιο χαμηλό άνθρωπο εξίσου απέχουν από τα αστέρια**. Οι διαφορές που μας χωρίζουν είναι ελάχιστες.

Είμαστε μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία και αυτό που χρειάζεται είναι με ταπείνωση να πλησιάσουμε τους Αγίους. Ακούει ένας ένα λόγο ενός Αγίου και μπαίνει μέσα του. Ο άλλος τον ακούει και φεύγει σαν να είναι λαμαρίνα. **Δεν μπαίνει μέσα του, γιατί δεν είναι συντετριμμένος**. Άλλος ακουμπάει το κράσπεδο του ιματίου του Κυρίου, αγγίζει έναν τάφο, προσκυνά μια εικόνα και δέχεται κάτι (*Λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός ότι προσκυνούμε «τας αγίας Εικόνας» με τα χείλη, με τα μάτια και με την καρδιά*). Βλέπετε ότι μπαίνει ένας μέσα σε ένα Ναό, παρακολουθεί μια Θεία Λειτουργία και ωφελείται ανάλογα με την πραγματική του ευαισθησία. Δε βλέπετε ότι η Θεία Λειτουργία που παρακολουθούμε κάθε φορά μας φαίνεται διαφορετική, ακριβώς γιατί έχουμε διαφορετική δεκτικότητα; Αν τυχόν με την άσκηση, με την υπομονή, με την αγάπη, η δεκτικότητα αυτή αυξηθεί, τότε θα δούμε ότι δεν υπάρχει λόγος διαπληκτισμού. Ας τραφούμε από τους Αγίους μας οι οποίοι είναι αέναες πηγές κι' έτσι θα προχωρήσουν τα πράγματα καλά.

π. Γεώργιος Μεταλληνός: Ζητώ συγγνώμη, κ. Πρόεδρε, που σαν σφήνα μπαίνω στην πραγματική μυσταγωγία που μας έδωσε ο πατήρ Βασίλειος. Το κάνω όμως για λόγους συνειδήσεως και για να διευκολύνω τόσους συναδέλφους πάνω σε ένα πρόβλημα που τίθεται καθημερινά και το αντιμετωπίζουμε, Άγιοι Πατέρες το αντιμετωπίζουμε συνεχώς στην πράξη μας, στη λειτουργικότητά μας, στη λειτουργία μας μέσα στο λαό.

Τι είναι ο Άγιος; Ήδη ο ειδικός καθηγητής έδωσε μια απάντηση. Ο πατήρ Βασίλειος έδωσε μια απάντηση. Θα μου επιτραπεί απλώς να προσθέσω κάτι που συνοψίζει με το στόμα και τη γραφίδα του Αγίου Νικόδημου του Αγιορείτου, τα χαρακτηριστικά που μας κάνουν να αναγνωρίζουμε έναν Άγιο στην Εκκλησία. Διότι ετέθησαν ορισμένα χαρακτηριστικά από τον υποβαλόντα την ερώτηση που θα μπορούν έτσι να δικαιώσουν ύπαρξη Αγίων, όχι μόνο στους Ρωμαιοκαθολικούς ή στους Προτεστάντες, αλλά και στους Βουδιστές και σε όλους τους άλλους.

Ο Άγιος Νικόδημος συνοψίζει: Άγιοι της Ορθοδόξου Εκκλησίας έχουν από τη Θεία Χάρη, την άκτιστη θεία Χάρη, αυτές τις αποδείξεις της αγιότητας και αυτές είναι:

1. Η ακεραιότητα.

2. Η ευωδία των Λειψάνων
3. Οι θαυματουργίες που συνοδεύονται με τα Αγία Λείψανα.

Θα ήθελα εδώ επίσημα αλλά και υπεύθυνα, να προσθέσω κάτι σαν παράκληση προς όλους, Κληρικούς και λαϊκούς, να το έχουμε ίσως υπ' όψη και στους θεολογικούς μας διαλόγους. Αν υπάρχει θεία Χάρη, έχουμε τη μεγαλύτερη απόδειξη εμείς οι ορθόδοξοι, πέρα από τα Αγία Λείψανά μας. Πού υπάρχει Αγιασμός; Αγιασμένο ύδωρ δηλαδή. Αυτό που υπόσχεται ο Κύριος είναι η νίκη κατά της φθοράς και η ανάσταση μέσα στην αφθαρσία. Από την πείρα που έχω εγώ δεν υπάρχει πουθενά αγιασμός με την παραπάνω έννοια, παρά μόνο στην Ορθοδοξία.

π. Βασίλειος Γοντικάκης: Μια ερώτηση λέγει: «Ποιά είναι η άποψη της Εκκλησίας, για τα άτομα που δεν έχουν μεν οργανική σχέση μαζί της, αλλά σαν προσωπική στάση ζωής, πυρακτώνονται από αγάπη για τον άλλον;»

Αυτό ήθελα να το τονίσω. Νομίζω ότι το πρώτο είναι το να μην είμαι φίλαυτος και να μισώ τον άλλον.

Το δεύτερο είναι να τον αγαπώ με δική μου αγάπη. Ανεπαρκές.

Το τρίτο είναι να αγαπά δι' εμού ο θεός, με αγάπη ανεξάντλητη.

Νομίζω ότι, αυτά τα τρία, μπορούμε να τα παραλληλίσουμε με το σαρκικό, το ψυχικό και το πνευματικό.

Να πούμε κάτι παρόμοιο για το κήρυγμα: Κάνω ένα κήρυγμα και δεν πιστεύω τίποτα απ' αυτά που κηρύττω, όπως ένα παιδάκι μαθαίνει ένα ποίημα απ' έξω και το λέει. Οπότε το καταλαβαίνω ότι ούτε εμένα μου στοιχίζει, ούτε αυτός ο οποίος το ακούει δίδει σημασία.

Το δεύτερο: Λέω ότι το κήρυγμα το ζω, βγαίνει από μέσα μου. Ούτε αυτό λέει τίποτα. Ποιό λέει; Το να μη μιλάω εγώ και να μιλάει το Άγιον Πνεύμα. Ένας είναι ο άρτος «ο ζων, ο εκ του ουρανού καταβάς».

Η όντως τροφή είναι το Σώμα του Χριστού και το όντως ποτό, είναι το αίμα του Χριστού. Και μέσα στην Εκκλησία μπορεί να γίνει κανείς κατά χάρη Χριστός και ο λόγος του και η ζωή του, να είναι μοιρασμένος άρτος και οίνος για να φάει και να πιει ο κόσμος και να παίρνει το Χριστό μέσα του. Όχι τη δική μου ζωή, ή την αγάπη η οποία είναι σχετική. Δεν ξέρω αν είναι σαφές αυτό. Γιατί **αν**

τυχόν έχουμε τη δική μας αγάπη, τότε έχουμε τη δική μας άποψη, τότε έχουμε τους διαβασμένους του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού· **έχουμε τότε τα πολλά κέντρα**, και έχουμε τη βαβυλώνια.

Αν είμαστε όμως μέσα στην Εκκλησία και προχωρούμε από το σαρκικό, στο ψυχικό, στο πνευματικό, τότε μετέχουμε στον εξαγιασμό και έχουμε την ενότητα του θείου και του ανθρωπίνου, της αδυναμίας και της δυνάμεως (της δυνάμεως η οποία εν ασθενεία τελειούται), της ενότητας και της ελευθερίας. Γιατί ο καθένας ανακεφαλαιώνει το όλον. Και αυτό πραγματοποιείται στην πληρότητά του πραγματικά μόνο μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Και αυτό που

λέμε μόνο μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία, το τονίζουμε έτσι, γιατί είναι μόνο χαρά και ευλογία για όλο τον κόσμο, πιστούς και απίστους.

κ. Λ. Διδασκάλου: Σεβασμιώτατοι, Σεβαστό Προεδρείο, υπέβαλα τρεις ερωτήσεις και θα ήθελα απλώς να πάρω μια απάντηση για να μη χάνουμε χρόνο.

π. Βασίλειος Γοντικάκης: Αν επιτρέπεται, συνήθως στις ερωτήσεις που μου κάνουν έχω μια ελευθερία την οποία παίρνω από τον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης. **Ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης λέει ότι ο Θεός πολλές φορές απαντά «δι' ὧν απανῖνεται» δι' ὧν αρνεῖται να απαντήσει. Η ἄρνηση της απαντήσεως είναι απάντηση.**

Καταλάβατε; Οπότε όσοι δεν παίρνετε απάντηση, μη νομίζετε ότι ἔμεινε χωρίς απάντηση η ερώτησή σας.

Αυτό που σας λέω δεν είναι λογοπαίγνιο, αλλά ὅπως ο παπᾶς παίρνει τα χαρτιά με τα ονόματα και τα ἔχει στην αγία πρόθεση ἔτσι και ἔγώ παίρνω τα χαρτιά με τις ερωτήσεις μαζί μου και με βασανίζουν τα χαρτιά. Κι' εἴμαστε μαζί. Και περισσότερο εἴμαστε μαζί με αὐτοὺς στους οποίους δεν ἔδωσα απάντηση.

Μια ερώτηση λέει: «Ποιά η διαφορά της αξίας της δικαιοσύνης ἀπὸ την ἀγάπη;» Δεν την καταλαβαίνετε; Ἄλλη ερώτηση: «Γιατί είναι σωστό να ἀγαπάει ο ἕνας ἄνθρωπος τον ἄλλον και γιατί πρέπει να ἀγαπιόμαστε;» Νομίζω ὅτι το εἶπαμε και σας ζάλισα, σας ἔκανα το κεφάλι καζάνι. **Γιατί ο Θεός που είναι Πατέρας και μας γέννησε και μας ἔκανε κατ' εἰκόνα δική Του, ἀγαπᾶ, μόνο ἀγαπᾶ και δεν μπορεί να μισᾶει.** Αυτό το «μισᾶει» μου θύμισε κάτι που εἶπε ἕνας Ρουμᾶνος μοναχὸς ἀπλός, ο π. Ενώχ. Λέει: «Ξέρετε ο διάβολος πολὺ μισᾶει το Παναγία. Ξέρετε γιατί το μισᾶει; Γιατί γέννησε τον Ἰησοῦ Χριστό». Του λέω: «Πάτερ, Ενώχ ξέρεις τα ελληνικά!» Λέει: «Ὅχι μπρε αὐτὰ είναι τσάτρα πάτρα μαζέματα». Ἀλλὰ κοιτάξτε ὁμως με τα μαζέματα που κατέληξε: Αὐτή είναι ὅλη η θεολογία της Εκκλησίας μας. «Πολὺ μισᾶει το Παναγία ο διάβολος γιατί γέννησε τον Ἰησοῦ Χριστό».

Το θέμα είναι ὅτι μπορούμε να γεννήσουμε κατὰ χάριν τον Ἰησοῦ Χριστό. Αν τυχόν ἐκεῖ προχωρήσουμε, τότε δε θα ἔχουμε παράπονο οὔτε ἄνδρες, οὔτε γυναῖκες. Εντάξει εἴμαστε ὅλοι, ἀρκεῖ να φθάσουμε ἐκεῖ.

Ὅταν λέμε «Δόξα τῷ Θεῷ» τί εννοοῦμε; σε τί καλοῦμεθα; Λέει ο Ἅγιος Ἰωάννης ο Χρυσόστομος ὅτι **«η ευχαριστία ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν προστίθῃσιν, ἡμᾶς δε οικειοτέρους αὐτῷ κατασκευάζει».** **Νομίζω ὅτι ὅταν δε ζητᾶς κάτι, ἀλλὰ μόνο ευχαριστεῖς, μόνο δοξολογεῖς τότε πνίγεσαι ἀπὸ τα δῶρα του Θεοῦ.** Αυτό είναι η κατάληξη ὅλης της προσευχῆς και η πλησμονή. Γι' αὐτὸ βλέπετε ὅτι

την ιερότερη λατρευτική σύναξη τη λέμε Θεία Ευχαριστία, δεν τη λέμε Θεία Δέηση. Όταν ευχαριστούμε μόνο κατά πάντα και δια πάντα τότε δεχόμαστε όλα εκείνα τα οποία θέλει ο Θεός.

δ. Δ. Κοντοστεργίου: Δι' ευχών των αγίων πατέρων. Επειδή με ξένισε αυτό που είπατε πάτερ Βασίλειε, ότι οι Άγιοι είναι άνθρωποι, θεάνθρωποι, ήθελα να σας παρακαλέσω να μας διευκρινίσετε ακριβώς αυτό.

Μήπως θα ήταν πιο εύστοχο να πούμε ότι οι Άγιοι είναι οι καθαρά θεούμενοι οι οποίοι με την άσκηση, πέρασαν όλα τα στάδια της τελείωσης, κάθαρση, φωτισμό κλπ. και έφθασαν στη θέα της δόξης του Θεού και είναι οι φίλοι του Θεού. Γιατί γνωρίζουμε ότι ο όρος αυτός αναφέρεται μόνο στο Χριστό. Πραγματικά, ο Χριστός είναι Θεάνθρωπος. Οι Άγιοι είναι οι θεούμενοι, οι φίλοι του Θεού. Αυτό μόνο θα ήθελα. Και κάτι ακόμα στον κ. Νανάκο: Είπε ότι η αποψινή ομιλία αναφέρεται στην καρδιά και όχι στο νου. Αλλά ξέρουμε από την πατερική θεολογία, ότι νους και καρδιά είναι το ίδιο και η προσευχή είναι νοερά ή καρδιακή προσευχή. Ευχαριστώ.

π. Βασίλειος Γοντικιάκης: Μιλάμε για Θεάνθρωπο ή για Θεό, και πάντα βάζουμε μπροστά το «κατά Χάριν» όχι «κατ' ουσίαν». Κατά χάριν θεάνθρωπος ή κατά χάριν Θεοτόκος.

Επίσης, αυτό το οποίο ελέχθη, ότι μόνο οι Άγιοι οι οποίοι «πέρασαν τα στάδια...» Είμαστε νεοφώτιστοι, όπως είπαμε, στην πατερική θεολογία. Μας κάνει εντύπωση και επίσης πάμε να τα βάλουμε σε τάξη τα πράγματα, να τα ταξινομήσουμε. Γι' αυτό και εκεί θέλει προσοχή. **Ας κάνουμε το σταυρό μας, ας κάνουμε υπομονή και έχει ο Θεός.** Κάποτε, αυτό που είπαμε προηγουμένως, συμβαίνει το «εξαίφνης», το «αναιτίως...», το «σου μη ειδότης», το «απροσδοκίτως», αν θέλει ο Θεός. Όπως λέει και η Λειτουργία του Αγίου Ιακώβου του Αδελφοθέου, «*ό,τι θέλεις και ως θέλεις, μόνον χωρίς αισχύνης και παραπτωμάτων*». Κάπως έτσι νομίζω. Μετά κοιτάχτε. Μπορεί εγώ να αγωνίζομαι, να αγωνίζομαι, να αγωνίζομαι και να μη δω τίποτα και κάποτε κάτι να γίνει. Ή, βλέπετε τι γίνεται: Στο σταυρό επάνω ένας ληστής λέει ένα «Μνήσθητί μου» και μπαίνει αυθημερόν στον Παράδεισο. Ένας άλλος μαθητής τον πουλάει το Χριστό. Άλλος λέει ανάθεμα αν τον ξέρω. Αν δούμε αυτούς τους ανθρώπους πριν από 1-2-3 χρόνια, ο ένας ήταν ληστής, ο άλλος μαθητής. Οπότε λες, τί είναι καλύτερο νάσαι, ληστής ή μαθητής; Ξέρω κι' εγώ;

Γι' αυτό βλέπετε ότι γίνονται πολλά. Όπως λέει ο Προφήτης Ησαΐας και το παίρνει ο Απόστολος Παύλος στην προς Ρωμαίους επιστολή του - εκεί που τα βάζει όλα τα παράξενα πράγματα και φτάνει να πει ο ίδιος: «*Μη γένοιτο*» - και αναφέρει: «*ευρέθην τοις εμέ μη*

ζητούσιν, εμφανής εγενόμην τοις εμέ μη επερωτώσι». Οπότε θα πει κανείς: να μη ζούμε, να μην ερωτούμε; Ας ζητούμε, ας ερωτούμε, αλλά Αυτός θα κάνει ό,τι θέλει, οπότεν θέλει. Και θα πρέπει εκεί να καταλήξουμε και μεις. Και **αυτό που θα μας δώσει, όταν θα μας το δώσει, αυτό είναι το μεγαλύτερο πράγμα για μας. Και ο Θεός όπως λέει ο Άγιος Ισαάκ, δε δίδει μεγάλα χαρίσματα άνευ μεγάλων πειρασμών. Και αν τυχόν περνάμε μεγάλους πειρασμούς εμείς ας κάνουμε υπομονή, ο Θεός μας ετοιμάζει μεγάλο δώρο.** Με την πολλή υπομονή ετοιμαζόμαστε να δεχτούμε τα μεγάλα χαρίσματα. **Ας κάνουμε υπομονή, και ας έχουμε εμπιστοσύνη σ' Αυτόν** που μας αγαπάει δωρεάν. Κάπως έτσι. Και όταν θέλει Εκείνος, θα μας δώσει ό,τι θέλει.

Επίσης όλα τα χαρίσματα που δίνονται σε όλους τους Αγίους είναι «δυνάμει» για όλους, είναι δικά μας, γιατί «εν τω προσώπω αυτών» και μεις δεχθήκαμε αυτό το χάρισμα. **Αν τυχόν εμείς βγούμε όσο είναι δυνατόν από τη φυλακή και τη στείρωση της φιλαυτίας μας και εξευτελίσουμε τον εαυτό μας.** Αυτό που λέει ο αββάς Ισαάκ, προσπάθησε να καταφρονηθείς αναφανδόν υπό πάντων των ανθρώπων. **Απ' όλο τον κόσμο να καταφρονηθείς! Το λέμε στα Κατηχητικά μας; Το λέμε στα σχολειά μας; Ε, αυτά είναι τα μεγάλα και τα τολμηρά και τα μεταεπαναστατικά, αν θέλετε.**

Αν τυχόν έτσι καταφρονηθούμε, κυκλοφορούμε ελεύθερα ως εκ νεκρών ζώντες. Και τότε δε φοβόμαστε κανέναν, τα πάντα είναι ευλογία για μας και ταυτόχρονα και μες δεν είμαστε φόβητρο για κανένα, αλλά ευλογία για όλους.

π. Ανθιμος Ελευθεριάδης: Κύριε Πρόεδρε. Ο πατήρ Βασίλειος, ο Άγιος Καθηγούμενος, μας είπε ότι θα πρέπει εμείς οι κληρικοί και οι λαϊκοί θεολόγοι, οι εκπαιδευτικοί να αγιοποιηθούμε και να αγιοποιήσουμε. Πολύ σωστά. Θέτω ένα ερώτημα στην ΠΕΘ και σε άλλους αρμοδίους: Γνωρίζετε ότι υπάρχουν εκπαιδευτικοί θεολόγοι που στα σχολεία διδάσκουν στους μαθητές τους ότι διάφορα γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης ως η διέλευσις της Ερυθράς Θαλάσσης ή η καταστροφή των Σοδόμων και των Γομόρων ή η πτώσις των τειχών της Ιεριχούς, ότι είναι παραμύθια; Και αν αυτά είναι παραμύθια, όπως τα λένε ορισμένοι θεολόγοι, ιδίως οι νέοι, τότε πώς θα αγιοποιήσουμε αυτούς τους νέους ανθρώπους οι οποίοι βρίσκονται μέσα στα χέρια μας; Αυτό το ερώτημα θέτω στην ΠΕΘ.

π. Βασίλειος Γοντικάκης: Θέλω να πω ένα γεγονός: Ηρθε κάποτε ένα μικρό παιδί να γίνει μοναχός στο Άγιο Όρος, ήταν 15 χρόνων. Στο σπίτι του έγινε μεγάλη φασαρία και μετά από οικογενειακό συμβούλιο αποφασίσθηκε να έρθει ο μεγαλύτερος αδελφός να το

πάρει. Οπότε αυτός που ήρθε έτσι φουριόζος να το πάρει, έγινε καλόγηρος και ο άλλος έφυγε.

Επίσης πολλοί έρχονται στο Άγιο Όρος. Ήρθε ένας στο Άγιο Όρος και λέει: «Εγώ ήρθα για τουρισμό, αλλά είμαι υποχρεωμένος να φύγω αμέσως τώρα, γιατί δεν ξέρω τι γίνεται εδώ πέρα, έχω μία τάση εξομολογήσεως. Πρέπει να εξομολογηθώ και γω δε θέλω. Τότε πρέπει να φύγω». Ε, φεύγα.

Γι' αυτό λέω το εξής: **Ας γίνουμε Ορθόδοξοι εμείς και αυτό φτάνει για να ξοφλήσουμε το χρέος της αγάπης που έχουμε απέναντι όλων των ανθρώπων.** Αν τυχόν ένας απομυθοποιεί την Αγία Γραφή, σημαίνει ότι επηρεάζεται από τη Δύση και το θέμα είναι **να μη ζήσουμε σαν Δυτικοί** αλλά ως ορθόδοξοι. Δηλαδή **να μην κατεβάσουμε το επίπεδο της Αγίας Γραφής στο δικό μας το επίπεδο**, αλλά με την υπομονή, με την αγάπη, με την ταπείνωση, εμείς σιγά-σιγά να ανέλθουμε στο επίπεδο της Αγίας Γραφής. Αν αυτό γίνει και αν εμείς έχουμε υπομονή τότε **γινόμαστε ευλογία και για όλους.**

Αυτό το παράδειγμα που σας είπα με την καθηγήτρια, αυτό μου έκανε πάρα πολύ εντύπωση. Γιατί κοιτάχτε, η καθηγήτρια αυτή τι έκανε: Απλώς ανέχθηκε να την βρίσουνε οι άλλοι. Και το θέμα είναι το εξής: Οι μαθητές πολλές φορές, θέλουν να εξομολογηθούν και επειδή θέλουν να εξομολογηθούν, αισθάνονται την ανάγκη να βρίσουν κάποιον. Έχουμε τη διάθεση και τη δυνατότητα να μας βρίζουνε; Να περιμένουμε μέχρι να τελειώσει το βρίσιμο εκεί πέρα και μετά ν' αρχίσει η εξομολόγηση. Μη γινόμαστε έξω φρενών πριν τελειώσει το βρίσιμο.

Για να ανοίξει την καρδιά του κάποιος πρέπει να εμπιστευτεί τον άλλον. Και για να δοκιμάσει κανείς αν τυχόν πατάει σε σάπια σανίδα ή όχι, αρχίζει και βρίζει. Οπότε λέει αν θα βρίσω και αντέξει μετά θα ανοίξω και την καρδιά μου. Έτσι πάει ενστικτωδώς το πράγμα. Γι' αυτό εγώ έχω νιώσει στο Άγιο Όρος το εξής: «*Ότι νυν κρίσις έστι του κόσμου*» και όπως λέει ο Κύριος: «*εις κρίμα εγώ εις τον κόσμον τούτον ήλθον, ίνα οι μη βλέποντες βλέπωσιν και οι βλέποντες τυφλοί γένωνται*». Έρχονται πολλοί στο Άγιο Όρος ευσεβείς εξ επαγγέλματος και δεν παίρνουν απολύτως τίποτα. Έρχονται άλλοι οι οποίοι δεν έχουν καμμία σχέση και συγκλονίζονται. Από τί; Από το Χριστό και την Παναγία, από τα Άγια Λείψανα.

Γι' αυτό κι εγώ λέω, ας πάρουμε εμείς αυτή τη δύναμη και θα προχωρήσουμε όπως πρέπει.

Για την ερώτηση που έγινε πως μπορούμε σαν εκπαιδευτικοί που έχουμε το συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο - το δεδομένο, το νομικό που μας δεσμεύει - πώς μπορούμε ακριβώς μέσα από αυτό και σε αυτό να περάσουμε το μήνυμα την Εκκλησίας». Μα, λέμε ότι καλούμεθα από τον Απόστολο Παύλο να πολιτευθούμε ως εκ νεκρών ζώντες. Ο Χριστός ο αναστημένος προχωρούσε κεκλεισμένων και ανεωγμένων των θυρών. Και με άλυτα τα προβλήματα και με λυμένα προχωρεί ελεύθερα ο εκ νεκρών αναστάς. Και ευτυχώς που

υπάρχουν προβλήματα και πρέπει να υπάρχουν προβλήματα, για να μπορούμε να δίδουμε τη μαρτυρία ότι ο θάνατος νικήθηκε. Θέλω να σας πω το εξής από τη ζωή τη δική μας: Λέμε ότι ζούμε τη ζωή της ησυχίας στο Όρος και έχουμε ένα πρόγραμμα. Και δεν είναι καλό να έχουμε το πρόγραμμα; Να έχουμε την ώρα της ακολουθίας, την ώρα του κανόνος και της μελέτης; Είναι πάρα πολύ καλό και μας βοηθάει. Μα έρχονται δυσκολίες. Μια στιγμή έρχονται επισκέπτες πολλοί, έρχονται Πρόεδροι, Αντιπρόεδροι, δεν ξέρω τι έρχονται. Έρχονται συμφορές και πυρκαγιές και το πρόγραμμα γίνεται στάχτη. Τότε τι γίνεται; Ξέρετε τι γίνεται; Αν ένας μοναχός είναι σωστός, όταν το πρόγραμμα πάει καλά χαίρεται. Όταν γίνεται στάχτη, χαίρεται ακόμα περισσότερο. Και τότε νιώθει ότι, κοίταξε, μπορεί να γίνει και το σώμα μου στάχτη, να το πάρει ο αέρας κι όμως η ψυχή μένει. Ε, αυτό είναι: Ότι αν γευθούμε «του ενός ούτινος εστί χρεία», τα πάντα μας κάνουν καλό, προπαντός οι δυσκολίες. Γι' αυτό έλεγε ένας Γέροντας: ο Θεός μας εγκατέλειψε, γιατί περάσαμε δυο μήνες χωρίς να έχουμε κανένα πειρασμό.

[...]

π. Βασίλειος Γοντικάκης: Σχετικά με την ένσταση που έγινε προηγουμένως, για την περιφρόνηση των γυναικών: Νομίζω ότι θα βρίσκουμε σωστές λύσεις, αν τυχόν τις ψάχνουμε μέσα στην παράδοσή μας. Όποιος θέλει ας τις ψάξει. Αν θέλει κανείς, ας ψάξει έξω. Πάντως το «ασθενές φύλον» αποδεικνύεται ισχυρότατο. Το πρώτο παράπονο που ακούμε: **Γιατί δεν έρχονται οι γυναίκες στο Αγιο Όρος** (που μας έχουν ταραξει και δίδομε διάφορες απαντήσεις). Δεύτερο: **Γιατί δε γίνονται ιερείς** (που έρχεται από τον προβληματισμό των Δυτικών). Ας μελετήσουμε την παράδοσή μας. Είδατε τι είπαμε για τη Θεοτόκο. Ότι είναι «χωρίς της Θεότητος», όποιος δε δέχεται την Παναγία Μαρία Θεοτόκο. Είδατε τι είπε ο π. Ενώχ για τη Θεοτόκο. Είδατε ότι η Παναγία είναι «*η τιμιωτέρα των χερουβείμ και ενδοξοτέρα ασυγκρίτως των Σεραφείμ*». Είδατε που λέει ο κανόνας «*χαίροις μετά Θεόν η Θεός, τα δευτερεία της Τριάδος έχουσα*». Όχι «η θεά» αλλά «η Θεός». Και ενώ μπορούμε να πούμε, ότι **με την ταπείνωσή της η Παναγία κατορθώνει να γίνει η Θεοτόκος, η Θεογεννήτρια (και με την ταπείνωσή της μια μάνα, μια γυναίκα μπορεί να γίνει κατά χάριν Θεοτόκος) εν τούτοις η Θεοτόκος δεν ήταν ούτε διάκος**. Κι' έτσι λοιπόν δε γίνονται ιερείς επειδή είναι ανώτερη η γυναίκα κι' από τους επισκόπους, τη στιγμή που μιμούνται την Παναγία; Και εφ' όσον είμαστε ορθόδοξοι ας ζήσουμε αυτή τη λογική την καινούργια, ας καταλάβουμε αυτό το «*ουχ ούτως έσται εν υμίν*» και ας καταλάβουμε ότι η πραγματική δύναμη «*τελειούται εν ασθενεία*». Με την ασθένεια, τη φαινομενική δύναμη της αγάπης που έχει η γυναίκα, με την τόλμη μπορεί να μεγαλουργήσει και να γίνει κατά

χάρη Παναγία Θεοτόκος. Και βλέπουμε ότι και **στην Ανάσταση, οι Μυροφόρες είναι αυτές που έχουν την τρέλλα της αγάπης και πάνε στο μνημείο ενώ οι λογικοί άνδρες τα παλικάρια, είναι κλεισμένα μέσα, γιατί φοβούνται.**

Οπότε λοιπόν, γιατί αφήνετε αυτό το μεγαλείο, το οποίο «εν ασθενεία τελειούται» - και αυτό ζητούμε όλοι - και πάτε στα ψεύτικα πράγματα;

Μετά εγώ αυθόρμητα ήθελα, να σας έλεγα κάτι παραδείγματα, (αυτό που λέτε με τους τσαγκάρηδες) για κάτι γυναίκες, για κάτι μανάδες και μάλιστα αισθανόμυνα δύσκολα γιατί συνέχεια θα μίλαγα για γυναίκες.

Κάποιος ήλθε κι έγινε μοναχός στο Άγιον Όρος. Η μάνα του του έγραψε ένα γράμμα. Αυτός δεν απάντησε. Μετά από καιρό, πάλι γράφει η μάνα (από κάποιο χωριό της Πελοποννήσου) και λέει: σου έγραψα και δε μου απάντησες. Δεν ξέρω αν τυχόν με ξέχασες τόσο σύντομα. Αλλά και αν με ξέχασες, δεν πειράζει, αρκεί εσύ νάσαι καλά, κι όπως λέει η παροιμία, «ας λάμπει ο ήλιος στα βουνά, εμένα με ζεσταίνει».

Μία άλλη μάνα γράφει από άλλη ήπειρο και λέει στο παιδί της που είναι μοναχός στο Άγιον Όρος: «εγώ θα κάνω ένα προσκύνημα στους Αγίους Τόπους και θα περάσω από την Ελλάδα. Επειδή «έχουν περάσει 4-5 χρόνια, που έχω να σε δω, δεν μπορείς να βγεις έξω, να συναντηθούμε λίγο; Λέει ο γέροντας «εγώ δε μπορώ να βγω». Μετά στέλνει η μάνα επιστολή και λέει: «Πήρα το γράμμα σου και σε καταλαβαίνω πάρα πολύ. Γιατί και εγώ δυσκολεύομαι όταν είναι να φύγω από το σπίτι μου. Και μη στενοχωριέσαι καθόλου. Γιατί θέλω να σου πω ένα πράγμα, ότι ο Θεός μου δίνει τέτοια χαρά, που είναι σαν να βρίσκεσθε μαζί μου όλοι του μοναστηριού.

Ένα άλλο παράδειγμα. Πεθαίνει κάποιος, ο γιος μιας μάνας. Αυτή μόλις το ακούει, ανάβει το καντήλι κι αρχίζει την προσευχή. Την είδα αυτήν τη μάνα μετά από αρκετές μέρες. Μου λέει: «εγώ παρακαλώ το Θεό για το παιδί μου. Μέρα νύχτα τόχω στο στόμα μου. Και δεν έχω παράπονο από το Θεό γιατί μου το πήρε, μόνο παρακαλώ να το ελεήσει. Κι εγώ δεν παρακαλώ για τον εαυτό μου, αλλά λέω «Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησον τον δούλον σου, ελέησον τον δούλον σου». Κι' αν τυχόν αυτός είναι ευτυχισμένος κι εγώ είμαι ευτυχισμένη, δεν έχω κανένα παράπονο».

Οι άνθρωποι που μ' αυτόν τον τρόπο ζουν, μιλούν και αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες, αυτοί είναι οι θεολόγοι. Είναι πομποί θεολογικής χάριτος. Και μετά είδα ότι αυτή η γιαγιά είναι ο «γέροντας», κατά κάποιο τρόπο, σ' όλο το συγγενολοί. Όποιος έχει πρόβλημα θα πάει στη γιαγιά αυτή. Το θέμα είναι ότι υπάρχουν πολλές γιαγιάδες, πολλοί παπούδες, πολλοί πατεράδες και πολλές μανάδες. Και να σας πω και κάτι άλλο. Υπάρχουν και πολλά παιδιά και μαθητές και μαθήτριες που είναι άγιοι. Αν μπορούμε, να τραφούμε πραγματικά από την αγιότητα των παιδιών στα οποία οφείλουμε να δώσουμε αγωγή.

Πήγα σ' ένα σχολείο, κι όταν είδα τους καθηγητές στο γραφείο, άρχισα να προβληματίζομαι, η κατάσταση ήταν απογοητευτική. Όταν βγήκα έξω κι ήρθα σε επαφή με τα παιδιά άλλαξα διάθεση, πήρα κουράγιο. Στα παιδιά δεν είχε πάει κανένας εξομολόγος, χρόνια, σ' ένα χωριό κοντά 1000 μέτρα υψόμετρο. Και κάθισαν τα παιδιά το βράδυ οκτώ η ώρα και κουβεντιάζαμε μέχρι τις έντεκα. Τους λέω: κοιτάχτε, εγώ δεν έρχομαι από το Μπρούκλιν, σαν Γιεχωβάς, να σας φέρω νέα μηνύματα. Εγώ είμαι από δω πέρα, από σας, σαν χωριάτης σας μιλάω. (Γιατί εκεί πέρα μου είχαν πει κι οι χωριάτισσες μεγάλα πράγματα). Μετά από δύο μέρες πήγα κι άρχισαν τα παιδιά από τις 4 η ώρα το απόγευμα, είχαμε μια ομιλία και μία συζήτηση. Από τις οκτώ η ώρα άρχισε η εξομολόγηση. Εξομολογιόντουσαν για πρώτη φορά και πήγε έντεκα η ώρα το βράδυ. Τους λέω φευγάτε γιατί έχετε μάθημα. Λένε: δε φεύγουμε. Και πέρασε έντεκα η ώρα, δώδεκα, μία, δύο, δυόμιση και φύγανε τα παιδιά.

Μέσα μου τώρα έχω μερικές μορφές παιδιών που είναι άγια γιατί κατάγονται από άγιους γονείς και από άγιες γιαγιάδες και από άγιους παπούδες. Υπάρχει πολλή αγιότητα στον τόπο μας. Κι' εγώ να σας πω κι' αυτό το τελευταίο. Σε κάποιο χωριό στην Κρήτη, μου λένε την ευχή «να χαίρεσαι το σταυρό σου». Τους ερωτώ: «τί είναι αυτό το πράγμα;» Μου εξηγούν: «Έτσι λέμε: "Να χαίρεσαι τα παιδιά σου" σ' ένα οικογενειάρχη "Να χαίρεσαι την ιερωσύνη, σ' ένα ιερέα", και "να χαίρεσαι το σταυρό σου" σ' ένα μοναχό». Οπότε λέω: τι είναι αυτός ο λαός!

Είναι κάτι παραπάνω κι από τις «κινήσεις» και από τις ευσεβείς μας. Κι αν τυχόν ήλθαν οι Βαυαροί και ρήμαξαν τα μοναστήρια, δεν μπόρεσαν να ρημάξουν την ορθόδοξη θεολογία, τη θεολογία του ορθόδοξου μοναχισμού, πού υπάρχει μέσα στις καρδιές των ανθρώπων. Αυτή η γριά όταν λέει στο μοναχό και στη μοναχή «να χαίρεσαι το σταυρό σου», ξέρει τι σημαίνει μοναχός, τι σημαίνει μοναχή και ποια είναι η αποστολή του Μοναστηριού μέσ' στην ορθόδοξη Εκκλησία. Κανείς δυτικός, - καθολικοί, ευσεβείς, ευσεβέστατοι (να του φιλήσω τα πόδια) - δεν μπορεί να πει αυτή την ευχή. Δεν το διδάσκει η παράδοσή του. Γι' αυτό λέω αν μπορούσαμε να αποχτήσουμε αισθήσεις για να δεχόμαστε τη χάρη από τους αγίους τους μεγάλους, Βασιλείους, Γρηγορίους, Χρυσοστόμους, και στη συνέχεια τους «τσαγκάρηδες», τις μαμάδες, τις γιαγιάδες, τους παπούδες, τα απλά πλάσματα! Αν μπορούσαμε να γίνουμε ικανοί και να φθάσουμε στο ύψος του ορθόδοξου λαού μας! Μπορούμε να ζήσουμε λαϊκά; Να μιλήσωμε λαϊκά; Τότε μιλήσαμε τη γλώσσα του Αγίου Γρηγορίου Νύσσης. Γιατί «Αγιος Γρηγόριος Νύσσης» είναι ο λαός που λέει «να χαίρεσαι τον σταυρό σου» κι όχι «τα σέβη μου» ή ξέρω τι άλλο. Κι αν θέλετε, ο Παπαδιαμάντης, ο άγιος των γραμμάτων μας, τρεφόταν... από τις ακολουθίες, από τους αγίους κι από το λαό. Και το μεγαλείο του Παπαδιαμάντη είναι όταν καθόταν στο καφενείο στη Σκιάθο, δε θεωρούσε ότι κατά συγκατάβαση κάθεται με χαμηλούς ανθρώπους, αλλά ένιωθε σαν μικρό παιδί κι

ένιωθε τους άλλους μεγαλύτερους.

Εσείς οι θεολόγοι δεν έρχεσθε σε επαφή με γραφεία και με γραφομηχανές. Έρχεσθε σε επαφή με τα παιδιά όλης της Ελλάδος. Και τί γίνεται; Μπαίνετε μέσα στην τάξη. Και λέτε «καλημέρα» στα παιδιά της Ελλάδος. Αν μπορείτε, να κάνετε υπομονή και να δεχθείτε αυτή την εμπειρία, ότι ο Χριστός νίκησε το θάνατο δια του θανάτου, και να πείτε αυτό στα παιδιά με τη ζωή σας ολόκληρη.

Επί πλέον έχετε την ευλογία να μη ζήτε όλοι στην Αθήνα. Κάποτε είπα σε κάτι παιδιά της επαρχίας: «έχετε την ευλογία νάσαστε ορθόδοξοι, νέοι κι όχι Αθηναίοι». Μεταξύ τους βρισκόταν ένας Αθηναίος. Μου λέει: «έχεις τίποτα με τους Αθηναίους;» του απαντώ: «με τους Αθηναίους δεν έχω τίποτε, έχω με την Αθήνα». Η Αθήνα είναι απάνθρωπη και βασανίζει τους ανθρώπους. Εσείς έχετε την ευλογία να είστε θεολόγοι, ορθόδοξοι και νάσαστε και στην επαρχία. Γιατί και μεις πήραμε τα βουνά. Καταλάβετε; Λοιπόν εκεί μπορείτε να τραφείτε από τους αγίους και από τους «τσαγκάρηδες» για να βοηθήσετε όλον τον κόσμο.

(ΣΤ' ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ - ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤ')

www.alopsis.gr